

IP

**vakblad voor
informatieprofessionals**

2015 | 09

01

Opleidingen in
het informatiedomein

Studiegids

02

Bij toeval in het vak
verzeild geraakt

**Onverwacht
genoegen**

03

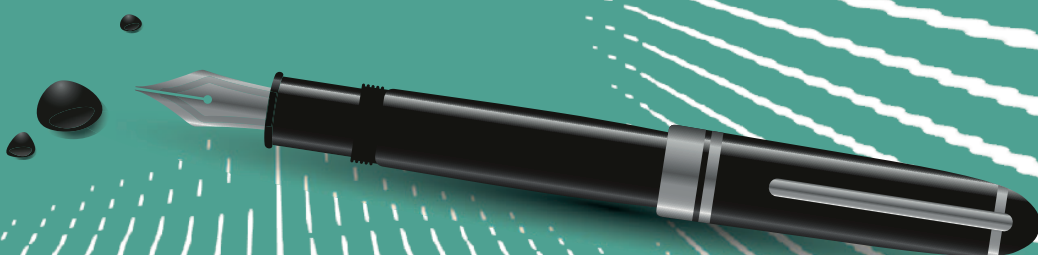
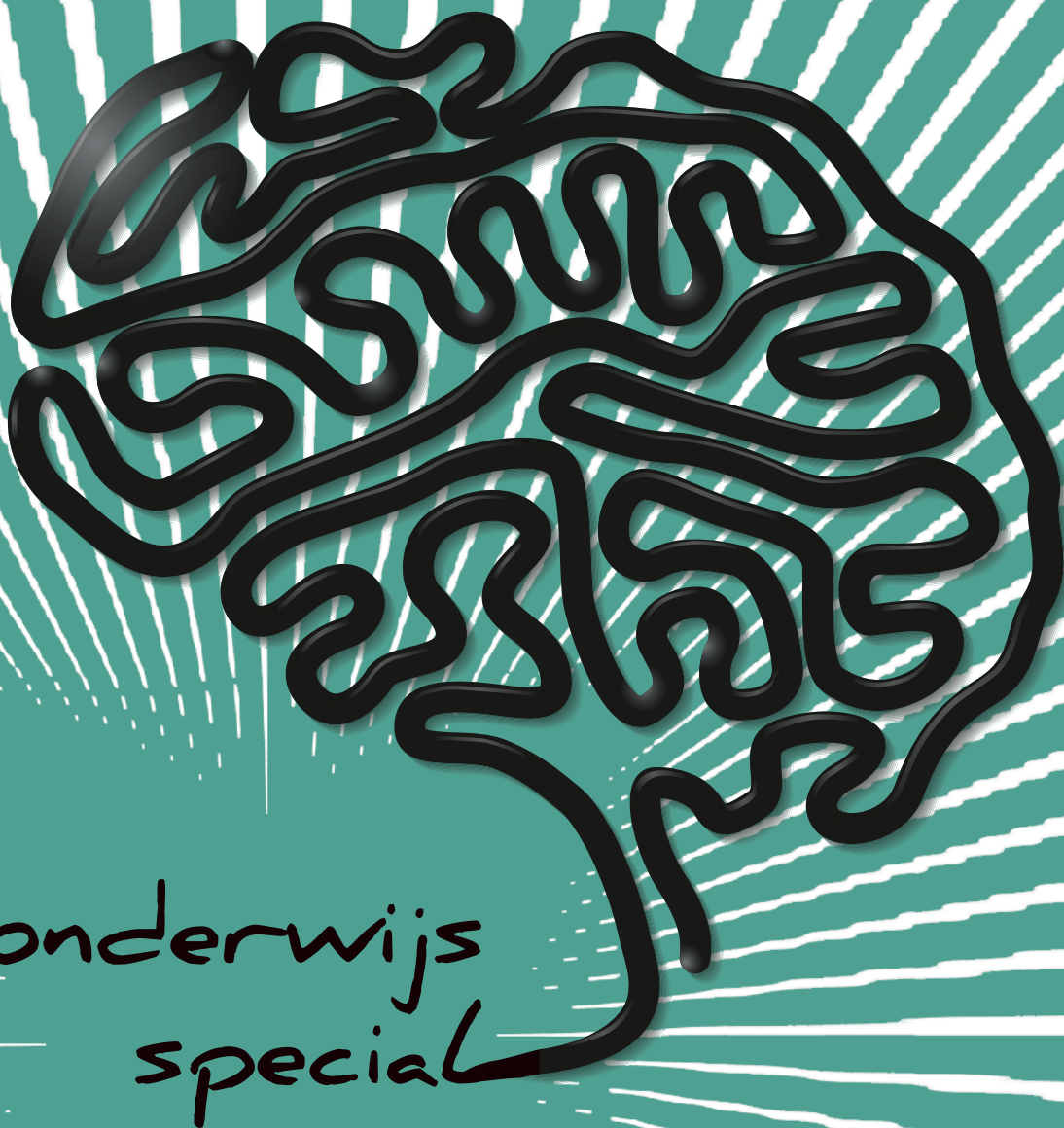
Nieuwe rol van
informatieprofessionals

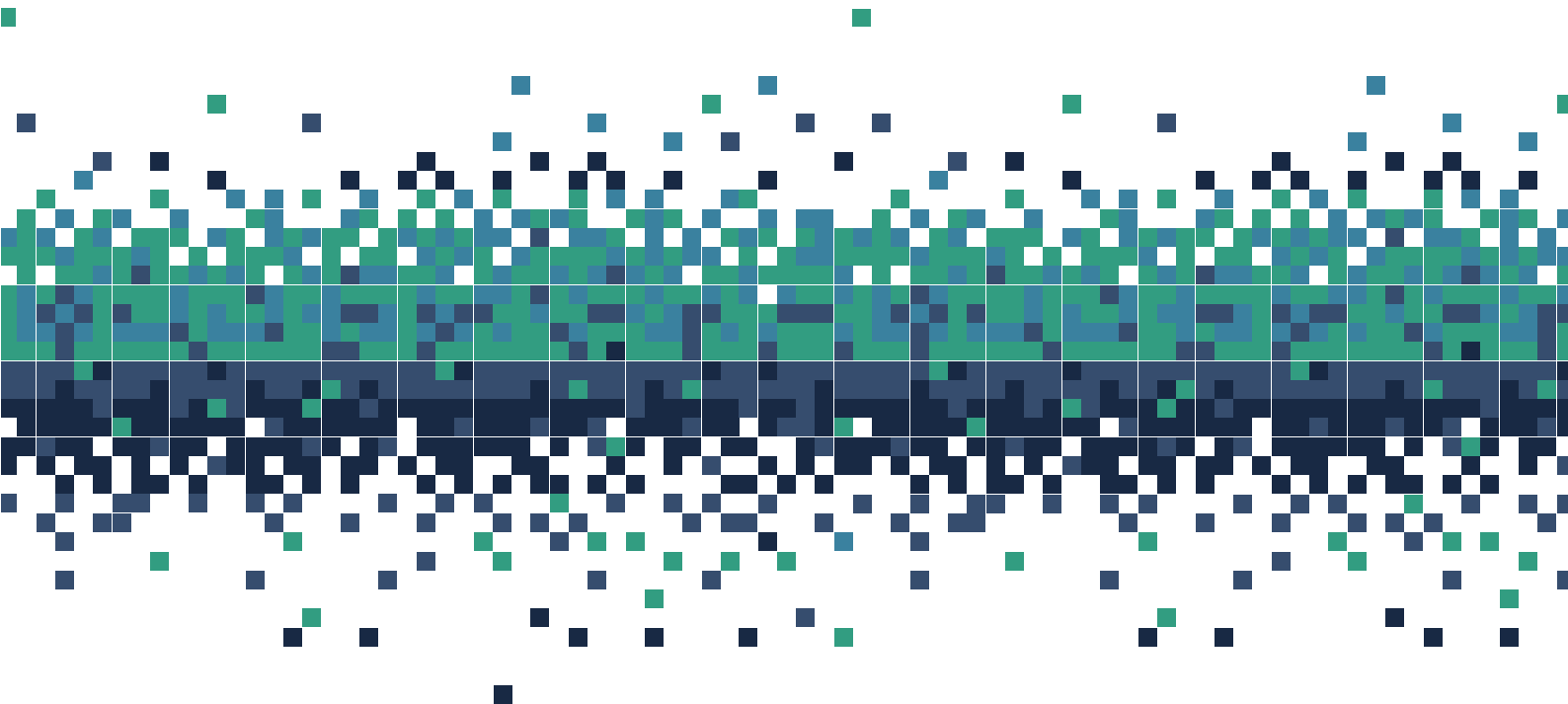
Co-creator

04

Het tweede
machinetijdperk

**C-3PO
als docent?**

Open bibliotheeksystemen betekenen keuzevrijheid in discovery.

De keuze van de juiste discovery-oplossing is van zeer groot belang - de beleving van uw eindgebruikers en het gebruik van uw collectie staan of vallen tenslotte bij de vindbaarheid van de content. De evaluatie van de beste oplossing zou daarom los moeten staan van uw bibliotheekstelsel (ILS). Openheid van bibliotheeksystemen betekent keuzevrijheid voor u. EBSCO werkt samen met 30 ILS-leveranciers wereldwijd en ondersteunt interoperabiliteit met alle systemen. U bent vrij de discovery-oplossing te kiezen die het beste past bij uw wensen en die van uw eindgebruikers.

“Bibliotheken hebben er belang bij vrij te zijn een passende discovery-oplossing te kiezen, ongeacht het bibliotheekstelsel dat zij gebruiken... onverbreekbare koppelingen tussen specifieke discovery services en beheersystemen vormen een reden tot zorg.”

NISO witboek *'The Future of Library Resource Discovery'* – februari 2015

Kijk voor meer informatie op discovery.ebsco.com en neem contact op via mailnl@ebsco.com of +31 297 386 386.

 EBSCO Discovery Service

2015 09

In dit nummer blikken we vooruit op de VOGIN-IP-lezing 2016; kijk op pagina 12

REDACTIONEEL

ONDERWIJSSPECIAL

14

Peter Becker,

Toos Scholtens en Leen Liefsoens

Studiegids voor het informatie-domein

De ontwikkelingen in het opleidingsveld van informatie-professionals en archivariissen, de benodigde competenties en de opleidingen, cursussen en traineeships zijn samen-gebracht in een 'studiegids'.

22

Evelien de Jonge

Een jaar Archief-ateliers in twee schetsboeken

In de nieuwe onderwijsvorm 'Archiefatelier' hebben archiefstudenten samen met professionals gewerkt aan twee vraagstukken. Hun bevindingen zijn gebundeld in twee 'schets-boeken'.

24

Dé scripties van 2015

Uit het aanbod van afstudeer-werken van de informatie-opleidingen selecteerde de redactie de drie interessantste scripties van 2015.

26

Heino Logtenberg

Van docent naar meester-gids, van informatieprofessional naar co-creator

In de nieuwe setting van online en open onderwijs bewegen informatie-professionals in bibliotheken mee: zij worden co-creators.

28

Hilde van Wijngaarden

Heeft Nederland OER librarians nodig?

In de VS adviseren 'OER librarians' over het creëren van open educational resources. Pakken informatieprofessionals in Nederland ook die rol op?

30

Ronald de Nijs

Een onverwacht genoeg

Brigitte Jansen en Sylvia Bakker-Kempens zijn bij toeval in het informatievak verzeild geraakt. Twee persoonlijke verhalen.

32

Vincent Janssen

Staat C-3PO straks voor de klas?

In het boek *Het Tweede Machinetijdperk* wordt een alles veranderende digitale revolutie aangekondigd. Wat staat ons te wachten?

In transitie

Volgens Brynjolfsson en McAfee, auteurs van *Het Tweede Machine-tijdperk*, staan we aan de vooravond van een tijdperk waarin er sprake is van een 'recombinante groei'. De eerste stappen op weg daarnaartoe zijn al gezet. Studenten van Tilburg University kunnen voortaan virtueel aan de slag in hun toekomstige werkomgeving. Kijk op pagina 6 hoe zo'n 'Experience Room' eruitziet. Ook als informatieprofessionals zijn we in transitie. Bijvoorbeeld door data van sociale media te gebruiken om ruimtelijke patronen van toeristen in kaart te brengen (zie een van de scripties die de redactie voor dit nummer heeft geselecteerd). Of door een begin te maken met de invulling van onze rol als 'OER librarian', zoals valt te lezen in twee bijdragen over open en online onderwijs. En hoe staat het met de transitie in het onderwijsdomein? Sinds 2015 zijn de IDM-opleidingen in naam verdwenen. Maar de bijbehorende competenties komen – gelukkig – nog wel in de diverse opleidingen terug. Bekijk daarvoor het uitgebreide opleidingsoverzicht in dit nummer. En hoe het archiefonderwijs in het bijzonder invulling geeft aan zijn transitie, vertelt Evelien de Jonge. Terug naar *Het Tweede Machinetijdperk*. Betekent dit dat het vakblad *IP* ooit gevuld gaat worden door schrijvende robots? 'Zeg nooit nooit.'

Leen Liefsoens
redactie@informatieprofessional.nl

8 Pilot 'Spotify voor juridische literatuur' gestart

Rechtenstudenten en juniordocenten van de Erasmus School of Law werken mee aan een proef met een 'Spotify voor juridische literatuur'. Projectleider Farshida Zafar belicht de achtergronden.

COLOFON

IP is samen met InformatieProfessional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (19de jaargang) van Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

uitgever

Peter van Gorsel.

redactie

Maarten Brinkerink, Alice Doek, Wilbert Helmus, Frank Huysmans, Vincent Janssen, Alice de Jong, Evelien de Jonge, Andrea Langendoen, Leen Liefsoens, Edwin Mijsbergen, Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Eric Sieverts en Daniël de Vette.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl, Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Donna van der Beek, Peter Becker, Geert-Jan van Bussel, Sander van der Drift, Heino Logtenberg, Isabel Rapattone, Toos Scholtens, Raymond Snijders en Hilde van Wijngaarden

abonnementen

Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Joop Slor bij Recent op 020-3308998.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

39 Eric Sieverts Audio zoeken

IP bekijkt in de serie *Dat zoeken we op* dit keer niet de zoekfunctionaliteit van één specifieke site, maar verdiept zich in het full-text zoeken in één specifiek soort materiaal: gesproken woord.

RUBRIEKEN

06 Nieuws

13 Column Eric Sieverts

34 Datavisualisatie PalauGea

38 Column Geert-Jan van Bussel

40 Recht op informatie Do's en don'ts in het onderwijs

41 IPlingo #Appstreaming

42 Lifehacking Foto en video verrijken met informatie

43 Column Frank Huysmans

Het volgende nummer van IP verschijnt 4 februari.

Bijdragen voor dit nummer zijn welkom tot 18 januari.

Het heelal als metafoor voor wat er op psychologisch vlak met ons gebeurt; lees verder op pagina 34

GO opleidingen

Cursusagenda januari 2016

04/01	Opleiding Bibliotheekmedewerker (mbo)	GAAT ZEKER DOOR
04/01	Zoeksystemen voor bibliotheek en internet	GAAT ZEKER DOOR
08/01	Beheer Technische documentatie	
08/01	Introductie SharePoint	GAAT ZEKER DOOR
11/01	Mediacoach: Didactiek	GAAT ZEKER DOOR
13/01	Zoeken en vinden van digitale documenten en informatie	GAAT ZEKER DOOR
13/01	Opleiding Medewerker Recordsmanagement	GAAT ZEKER DOOR
15/01	Data-architectuur en Datamanagement	
15/01	Bewaartermijnen in de praktijk	
15/01	SharePoint en Zaakgericht Werken	
16/01	Semantisch web	
18/01	Mediacoach: Communicatie & Marketing II	GAAT ZEKER DOOR
20/01	Auteursrecht	GAAT ZEKER DOOR
27/01	Instructievaardigheden	
28/01	Opleiding Recordsmanager	GAAT ZEKER DOOR
28/01	Informatiebeleid in de praktijk	GAAT ZEKER DOOR
28/01	Opleiding Informatiespecialist	GAAT ZEKER DOOR

Experience Room

Studenten van de Tilburg University kunnen voortaan alvast aan de slag in hun toekomstige werkomgeving. Of dat nu een rechtszaal, ziekenhuis of de bestuurskamer van een onderneming is, ze kunnen er bijvoorbeeld hun presentatie of onderhandelingsvaardigheden oefenen. Virtueel dan. Die werelden worden gecreëerd in het DAF Technology Lab, dat afgelopen oktober zijn deuren op de Tilburg University heeft geopend. Het Lab is in te zetten voor zowel innovatief onderwijs als onderzoek en bestaat uit twee ruimtes: een Experience Room en een onderzoeksruimte. In de Experience Room zorgen acht projectoren voor 2D- en 3D-beelden op alle wanden. Studenten kunnen hierdoor intensief wisselende virtuele omgevingen ervaren (zie foto). Ook is het mogelijk afzonderlijke

delen van de beelden op de muren aan te klikken en zo bijvoorbeeld een dataset van alle kanten te bekijken.

De Experience Room wordt tevens gebruikt voor onderzoek. Door het toepassen van virtual en mixed reality kunnen proefpersonen in een gecontroleerde onderzoekssetting worden geplaatst. In plaats van te vragen 'Wat zou je doen als' kunnen onderzoekers de proefpersonen een situatie virtueel laten ervaren. Het (bewuste en onbewuste) gedrag van de proefpersonen wordt gemeten met behulp van sensing-technologie. Alle verzamelde data kunnen vervolgens worden geanalyseerd in de aangrenzende onderzoeksruimte. Ook biedt deze ruimte voorzieningen om zelf nieuwe virtual reality-situaties te programmeren.

Pilot 'Spotify voor juridische literatuur' gestart

Sinds augustus werken honderd rechtenstudenten en vijftig juniordocenten van de Erasmus Universiteit Rotterdam mee aan een pilot Erasmus Law College (ELC)-Library, een streamingdienst voor de Erasmus School of Law. Projectleider Farshida Zafar belicht de achtergronden van deze 'Spotify voor juridische literatuur'.

'Rechtenstudenten komen straks in een werkomgeving terecht waarin ze literatuuronderzoek vooral digitaal zullen gaan verrichten. Waarom zouden we dan alleen nog maar hardcopy studieboeken voorschrijven?' zegt Farshida Zafar, wetenschappelijk docent Innovatie en Recht bij ELC. 'Dit is toch een beetje de oude wereld.' Bovendien speelt er nog iets anders: 'Met een instroom van 1.000 studenten per jaar worden de rijen mensen die een plek in het studielandschap van de EUR willen hebben, wel heel erg lang. Om maar niet te spreken van de beschikbaarstelling van de literatuur op die werkplekken.' Om hier iets aan te doen, werd

Farshida Zafar

in 2013 bij de Erasmus School of Law begonnen met een pilot waarbij studenten tegen betaling pdf's van de voorgeschreven literatuur ontvingen. 'Maar ja, dat waren nog altijd platgeslagen boeken. Bovendien crashte het systeem regelmatig, waardoor de studenten opeens hun pdf's kwijt waren.'

Dat was dus geen succes. 'We hebben ook nog even gedacht aan ePub-bestanden, maar die hebben weer als nadeel dat ze geen paginanummers kennen – heel onhandig bij literatuuronderzoek.'

Spotify

Zou een Spotify-model geen oplossing zijn voor alle problemen, vroeg Zafar zich af. 'Studenten kunnen de boeken dan streamen en vanaf elke device raadplegen.' Ze legde het plan voor aan de drie grote juridische uitgevers Wolters Kluwer, Boom Juridische Uitgevers en Ars Aequi en aan een groep studenten. En kreeg groen licht. Samen met de uitgevers en studenten heeft Zafar in augustus 2015 een pilot met de streamingdienst ELC-Library opgezet. ELC-Library biedt toegang tot zeven boeken die eerstejaarsstudenten voor de eerste paar maanden van hun studie nodig hebben.'

20 euro

Zafar heeft onder de eerstejaars rechtenstudenten honderd vrijwilligers gevonden die mee willen doen aan de pilot en bereid zijn hun gebruikerservaringen te delen. 'We verwachten dat ze zowel hun klachten als positieve feedback geven. Daarnaast doen er ook 50 juniordocenten mee: de tutors die de onderwijsgroepen begeleiden. Zo willen we na-

gaan wat het effect is op deze groep docenten die voorheen het lesmateriaal in hardcopy kregen aangeboden.'

Studenten betalen voor de streamingdienst ELC-Library een kleine 20 euro per maand. Het levert de deelnemers een flinke besparing op, zegt Zafar. 'Als je ervan uitgaat dat de studieboeken voor de eerste vijf maanden zo'n 400 euro kosten, dan ben je met 100 euro voor de streamingdienst aanzienlijk goedkoper uit.'

Functionaliteiten

'We hadden bedacht dat de streamingdienst in elk geval twaalf functionaliteiten zou moeten bevatten, zoals een zoekmachine en een *clickable* inhoudsopgave. Tegelijkertijd hebben we bewust een paar functionaliteiten niet ingebouwd om te kijken of er vraag naar was. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheid om eigen aantekeningen bij de boeken te kunnen downloaden. Daar bleek inderdaad grote vraag naar te zijn.' En dat leidde weer tot een ander verzoek: studenten willen ook graag een tekstverwerkingsfunctie om in de downloads van hun aantekeningen te kunnen werken. Zo worden studenten en docenten continu naar hun ervaringen gevraagd en worden stapsgewijs nieuwe functionaliteiten toegevoegd.

Samenwerking

Zafar benadrukt dat ze samen met een team van uitgevers, programmeurs, projectleiders en vormgevers aan de dienst werkt. 'We zijn constant aan het bekijken wat we in huis kunnen doen en wat we moeten uitbesteden. Het programmeerwerk wordt

SURFmarket werkt aan All You Can Read-model eStudybooks

SURFmarket, de ICT-marktplaats voor hoger onderwijs en onderzoek, heeft plannen voor een All You Can Read-model voor digitale studieboeken, eStudybooks genaamd. Hiermee wil SURFmarket studenten en docenten in het wetenschappelijk en hoger onderwijs in Nederland op abonnementsbasis toegang bieden tot studieboeken. Met een pilot in het studiejaar 2016-2017 wil SURFmarket onderzoeken aan welke eStu-

dybooks moet voldoen om er een nationale dienst voor het hoger onderwijs van te kunnen maken. Tussen januari en september 2016 vinden de voorbereidingen voor deze pilot plaats. In deze periode worden de bestelomgeving en het gebruikplatform van eStudybooks getest. Ook worden afspraken gemaakt met de deelnemende onderwijsinstellingen en worden contracten gesloten met uitgevers.

bijvoorbeeld door externe programmeurs gedaan, maar zoiets als het koppelen van de studentengegevens aan de streamingdienst gebeurt in huis.'

En de bibliotheek? 'Gezien de intensieve en nauwe samenwerking met de uitgevers is de pilot in eerste instantie ondergebracht bij de Erasmus School of Law,' zegt Zafar. 'Daar komt bij dat wij het project als tender voor Online Onderwijs hebben ingediend. En dat is er juist opgericht om initiatieven van faculteiten te stimuleren.' Maar, beklemtoont Zafar, voor deze pilot wordt heel nauw samengewerkt met de Universiteitsbibliotheek van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Eerste reacties

De eerste reacties van de gebruikers zijn veelbelovend. 'Als het echt goed werkt en we hebben voldoende middelen om de streamingdienst uit te ontwikkelen, dan willen we het gaan aanbieden voor de hele studentengroep. Maar ook dan zal het op vrijwillige basis zijn. Sommige studenten lezen nu eenmaal liever vanaf papier.' <

Q & A

Het online platform Modemuze heeft tijdens het Jaarcongres van KNVI | Ngi-NGN | NVBA | SOD op 12 november jl. de tweede IVI Award gekregen. De prijs heeft als doel innovatie in de informatiebranche te stimuleren. Projectleider Mila Ernst vertelt.

Kun je heel kort vertellen wat Modemuze is?

'Modemuze is een online platform rond museale mode en kostuumcollecties. Deze collecties kunnen vanwege de kwetsbaarheid van textiel slechts voor korte tijd tentoongesteld worden. Modemuze is een initiatief van zeven Nederlandse musea om deze collecties beter toegankelijk te maken. Een soort digitale klerenkast voor een breed publiek.'

Modemuze is in april van dit jaar officieel gelanceerd. Toch is het platform al een paar jaar online. Wat is er in die tussentijd gebeurd?

'De site werd op 22 april dit jaar gelanceerd. We zijn wel al langer online actief. In 2013 begonnen we klein met een gezamenlijk Tumblr-blog. Sinds de lancering kan de bezoeker niet alleen diverse blogs lezen maar ook door de gezamenlijke collecties struinen, informatie en tags aanvullen of reageren. Specialisten en liefhebbers zijn ook uitgenodigd om hun kennis te delen in de vorm van een bijdrage aan ons blog.'

De jury is zeer te spreken over de ontsluiting van kennis en collecties op Modemuze. Hoe pakken jullie dit aan?

'Door het bij elkaar brengen van deze deelcollecties ontstaan vanzelf nieuwe relaties en mogelijkheden. Daarnaast heeft Modemuze in korte tijd een actieve community om zich heen weten te creëren van mensen (binnen en buiten de museummuren) die hun kennis over de collecties met elkaar en anderen willen delen. Er is veel betrokkenheid binnen de partnermusea van verschillende collega's. Dus 1 en 1 is al snel 3 in ons geval.'

Het platform heeft een voorbeeldfunctie op het gebied van communityvorming, aldus het juryrapport. Wat zou je andere erfgoedinstellingen op dit gebied willen meegeven?

'Tijd, tijd, tijd, een open houding en betrokkenheid. We organiseren online en offline bijeenkomsten, steken veel tijd in het leggen van relaties en streven naar het betrekken van mode- en kostuumprofessionals van allerlei achtergronden. Daarbij proberen we goed te kijken naar ontwikkelingen binnen het mode- en kostuumdomein.'

<

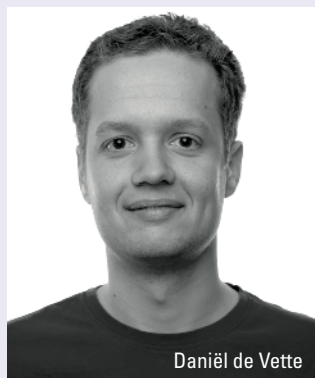
Nieuwe gezichten in de IP-redactie

Vincent Janssen en Daniël de Vette komen de redactie van IP versterken.

Vincent Janssen (1991) is specialist Wetenschappelijke Informatie bij de Maastricht University Library. Hij volgde de Master Politiek & Samenleving (Universiteit Maastricht) en is vooral geïnteresseerd in de sociale en culturele impact van (nieuwe) technologieën. Dit jaar maakte Janssen in IP zijn debuut met bijdragen over de nieuwswaarde van internet-

Vincent Janssen

Daniël de Vette

memes, de potentiële gevaren van smart kleding en de digitale transformatie van universiteitsbibliotheken.

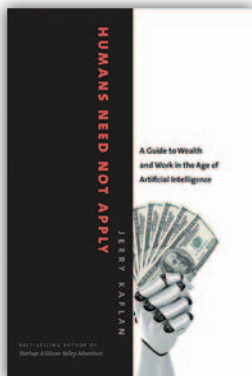
Daniël de Vette (1990) is na zijn studie Informatiedienstverlening en -management aan De Haagse Hogeschool begonnen als SharePoint-consultant bij ShareValue. Zijn interesse gaat uit naar de digitale tak van informatiemanagement, alsmede beveiliging en wet- en regelgeving. De Vette werkte onlangs mee aan de SharePoint-special in IP <

Gespot op de Frankfurter Buchmesse 2015

Hoe ziet ons werk en leven er straks uit?

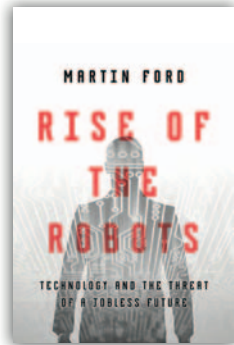
Het werk van duizenden kenniswerkers, die het kloppend hart van de economie vormen, wordt in hoge mate beïnvloed door algoritmes. Zelfrijdende auto's, geautomatiseerde productieprocessen en *smart cities* staan volgens Jerry Kaplan, Amerikaans computerwetenschapper, futurist en entrepreneur, nog maar aan het begin van een beweging die een enorme impact zal hebben op onze westerse samenleving.

Kaplan doet van binnenuit verslag van de snelle ontwikkelingen in Silicon Valley en de invloed die kunstmatige intelligentie heeft op ons leven en werken. In *Humans Need Not Apply* beschrijft hij de jongste ontwikkelingen op het gebied van robotica, machine leren en krachtige systemen. Volgens Martin Ford, auteur van *Rise of the Robots*, zullen deze ontwikkelingen wellicht het niveau overstijgen van de mensen die zich nu in de frontlinie van de arbeidsmarkt bevinden. En zullen diezelfde mensen straks deel uitmaken van de zogenaamde 'gig-(oftewel-klusjes)-economie'.

⇒ Jerry Kaplan (2015). *Humans Need Not Apply*: A

Guide to Wealth and Work in the Age of Artificial Intelligence. Yale University Press

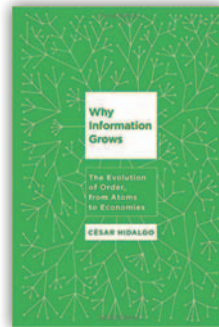

⇒ Martin Ford (2015). *Rise of the Robots: Technology and the Threat of a Jobless Future*. Basic Books

Netwerken en data als bron van kennis en economie

Wat is economische groei? Waarom vindt het maar op bepaalde plekken plaats? Voorheen bekeek men deze kwestie vanuit politieke instellingen, financiële organisaties of vanuit de geografie, psychologie of antropologie. Cesar Hidalgo, Associate Professor of Media Arts and Sciences op het MIT, benadert dit vraagstuk vanuit de netwerkwetenschap en de leer van de complexe netwerken. Hij doorbreekt zo de grenzen tussen de eerder genoemde benaderingen. In eerste instantie, zo schrijft hij, staat ons universum vanwege de tweede hoofdwet van de Thermodynamica haaks op orde en ordening. Maar binnen deze dynamiek kan informatie worden geconcentreerd in kennisknooppunten en ligt de sleutel tot informatiegroei in de manier waarop mensen, organisaties en netwerken samenwerken als waren ze computers. Hiermee wordt de noodzaak

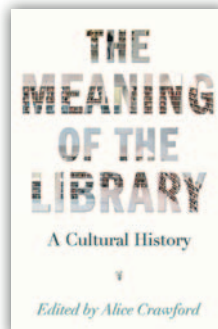
van informatiemanagement op hoog niveau aangetoond.

⇒ Cesar Hidalgo (2015). *Why Information Grows: The Evolution of Order, from Atoms to Economies*. Basic Books

Bibliotheek als centrum van kennis en cultuur

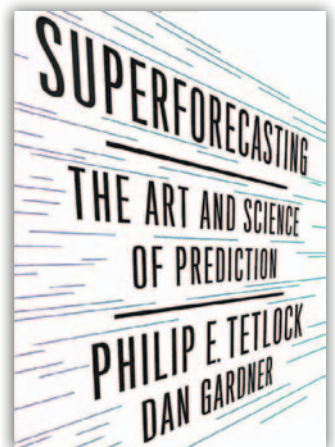
Vanaf de Grieken en de Romeinen tot aan de huidige digitale omwenteling hebben bibliotheken altijd een centrale plaats in onze samenleving ingenomen. In een fascinerende verzameling essays beschrijven Alice Crawford e.a. de rijke culturele en intellectuele context van de bibliotheek, vanaf de bibliotheek van Alexandrië tot aan de bibliotheken van nu. Een overtuigende (her)waardering van een van de belangrijkste culturele instellingen van onze tijd.

⇒ Alice Crawford (Ed.). (2015). *The Meaning of the Library: A Cultural History*. Princeton University Press

Zelfkennis en beter voorspellen

In zijn vorige boek *Expert Political Judgment* (2009) toonde Philip Tetlock aan dat 15 procent van de door experts als onmogelijk bestempelde gebeurtenissen toch had plaatsgevonden, terwijl 27 procent als zeer zeker te verwachten gebeurtenissen gewoonweg niet was gebeurd. In *Superforecasting* buigt Tetlock zich samen met Dan Gardner nogmaals over dit probleem. Dit boek werd geschreven op basis van het Good Judgment Project waarbij 2800 vrijwilligers online werd gevraagd om met gebruik van publieke informatie, het nieuws en andere tot hun beschikking staande data mogelijke gebeurtenissen te voorspellen. Uit deze groep deed een aantal 'voorspelers' het beduidend beter dan andere. De best practice van deze betere voorspelers vormt de basis van dit boek. De voorname les luidt: weg met je vooroordelen.

⇒ Philip E. Tetlock & Dan Gardner (2015). *Superforecasting: The Art and Science of Prediction*. Crown

100 YEARS
OF EXPERT-CURATED
CONTENT FOR 50 YEARS.

WE'RE THE STEWARDS OF
THE INFORMATION THAT
MATTERS MOST TO YOU.

CARING

FOR THE RESEARCH COMMUNITY'S MOST IMPACTFUL CONTENT

Web of Science™ connects scholarly content and researchers through citations and controlled indexing. For the past 50 years, we've curated databases spanning every discipline, so you know you're getting the most critical and regionally relevant information driving research around the world.

The global standard for finding and connecting scholarly content across disciplines and the globe, Web of Science is the only database that effectively translates the collective wisdom of the best researchers in each field into a dataset that makes that knowledge available to all.

Web of Science allows you to:

- **Benefit from cover-to-cover indexing** with an objective evaluation process to meet the highest standards
- **Use citation connections** to draw the full picture of the most reputable and impactful research in the scholarly community
- **Identify hidden patterns**, gaining insight into emerging research trends

Visit us at go.thomsonreuters.com/quality
to learn about all of our offerings.

THOMSON REUTERS™

Ran Hock en Pieter Cobelens op VOGIN-IP-lezing

De Amerikaanse zoekexpert Randolph (Ran) Hock en oud-directeur van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) Pieter Cobelens zijn de keynotesprekers op de VOGIN-IP-lezing op 3 maart 2016 in de OBA.

Zoekexpert Ran Hock heeft vele artikelen over zoekmethoden en zoekstrategieën in Amerikaanse vakbladen op zijn naam staan. Van zijn hand is ook het recent herdrukte *Extreme Searcher's Internet Handbook*. Naast een keynote zal hij op de VOGIN-IP-lezing ook een workshop ver-

zorgen. In het zinnetje 'Dr. Hock has trained over 14,000 online users in thirteen countries', te vinden op Hocks website, zullen beide getallen na 3 maart dus geüpdatet moeten worden.

Als tweede keynotespreker treedt op Pieter Cobelens (Gen-Maj b.d.), oud-directeur van de

Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) en specialist op het terrein van informatie zoeken ten behoeve van *corporate intelligence*. Hoewel hij uit hoofde van zijn voormalige werkkkring ook nog wel eens bij het tv-programma van Jeroen Pauw aanschuift, heeft die cor-

porate intelligence waarover hij op de VOGIN-IP-lezing zal spreken, heel algemeen betrekking op allerlei soorten organisaties. Tussen deze twee keynotes kunnen de deelnemers zowel 's ochtends als 's middags kiezen uit kortere lezingen en diverse workshops. De VOGIN-IP-lezing vindt plaats in de Openbare Bibliotheek Amsterdam.
vogin-ip-lezing.net <

Ran Hock

Pieter Cobelens

Drie vragen aan Pieter Cobelens

Welke boodschap hebt u als militaire inlichtingenman voor andere organisaties als het gaat om 'corporate intelligence'?

'In de wereld van zich almaar multiplicerende big data wordt het steeds moeilijker maar ook spannender om de juiste informatie boven water te halen en te gebruiken voor analyse en voorspellend vermogen. Het KNMI is daar zeer succesvol in als het gaat om de voorspelling van het weer, maar het heeft geen ruimte voor een grote foutmarge. Ieder bedrijf zou zo'n betrouwbaar voorspellend vermogen willen hebben, en liefst iets sneller en beter dan de concurrentie.'

Wat is daarbij het grote verschil tussen een inlichtingendienst en een 'gewone' organisatie?

'Bij militaire inlichtingendiensten gaat het altijd over "leven en dood", en gezien hun beslotenheid worden zij voortdurend gewantrouwd.'

Wat kan een organisatie leren van de manier waarop een inlichtingendienst met informatie omgaat?

'Vooral goed omgaan met aannames, vermijden van *single source information* en voortdurend verbeteren van analytische capaciteit en zoekfuncties in big data.'

Eric Sieverts

COLUMN

Many shades of grey

Begin december was ik bij een internationaal congres over grijze literatuur, dat in Amsterdam werd

gehouden. Dat leverde reminiscenties op met de jaren tachtig (van de vorige eeuw). Toen waren speciale bibliografische databases voor grijze literatuur, zoals NTIS en SIGLE, nodig om een beetje systematisch te kunnen achterhalen of over een onderwerp documenten of rapporten bestonden die niet in gewone tijdschriften gepubliceerd waren. Nu we alles op internet zetten, is materiaal dat niet in de officiële publicatiekanalen terechtkomt, heel vaak gewoon daar te vinden. Daardoor had ik het gevoel dat grijze literatuur niet echt meer bestond. Althans niet als probleem, waaraan je actief iets moet doen. Toch is er nog wel degelijk een gemeenschap die zich hiermee bezighoudt, verenigd rond GreyNet en dit jaarlijkse *Grey Literature* congres.

In deze kringen wordt zelfs veel meer als *grey* geclaimd dan vroeger. Ook sociale media, ook niet-tekstmateriaal (beeld, video, audio), ook datasets en zelfs in het algemeen open access-publicaties. Hoeveel 'grijs' er is, hangt helemaal van je definitie af. Je komt het hele spectrum tegen, van 'niets is nog grijs' tot '(bijna) alles is grijs'. Heel wat *shades of grey* dus. Opmerkelijk genoeg waren er maar weinig Nederlandse deelnemers, terwijl Amsterdam toch de hoofdstad van *Greyland* is. Niet vanwege het grijze weer begin decem-

'Ook sociale media, ook niet-tekstmateriaal, ook datasets en zelfs in het algemeen OA-publicaties worden als *gray* geclaimd'

Eric Sieverts is redacteur van IP en freelance docent en adviseur

ber, en ook niet omdat het congres er werd gehouden, maar omdat GreyNet in de Amsterdamse Javastraat gevestigd is en Dominic Farace daarvandaan het internationale grijze imperium bestiert. DANS, als exponent van de data-tak in het grijze spectrum, was de enige Nederlandse organisatie die officieel vertegenwoordigd was.

Alles als grijs claimen heeft misschien ook wel zijn nadelen. Elk van de deelgebieden die ik eerder noemde, heeft ook al zijn eigen kongsi voor kennisuitwisseling en innovatie. En een heleboel Nederlandse organisaties zijn daarin wel degelijk heel actief, of het nu om AV-materiaal, datasets of open access gaat. Misschien dat al die *shades of grey* het echte grijs een beetje onzichtbaar maken.

Biedt 'grijs' dan helemaal geen toegevoegde waarde meer? Voor een antwoord op die vraag zal de gemeenschap bij zichzelf te rade moeten gaan – iets wat ze trouwens ook al doet. Wat is het unieke eigene van het 'echt' grijze materiaal? Nadruk kan bijvoorbeeld liggen op selectie, 'curation' en duurzame toegankelijkheid van belangrijk materiaal dat elders nog wordt veronachtzaamd. GreyNet richt zich daar overigens nu ook al op. Maar hiervoor geldt eveneens dat er vaak al andere gremia zijn die zich ermee bezighouden. Grijs – in welke *shade* dan ook – is misschien wel een te non-descripte kleur om blijvend geestdrift te wekken. Misschien moet Dominic maar eens drastisch een meer uitgesproken kleurtje kiezen. <

- 1] Het grapje in mijn titel is uiteraard niet origineel; op het congres werd er al uitvoerig op gevarieerd.
- 2] Dit was nu echt de laatste column van deze grijsaard.

26 opleidingen voor informatieprofessionals en archivarissen

Sinds 2015 nemen Informatiedienstverlening en -management (IDM)-opleidingen in naam geen nieuwe studenten meer aan. Betekent dit dat er geen gerichte opleiding tot informatieprofessional meer is? Achter deze vraag schuilt de veel bediscussieerde kwestie wat een informatieprofessional is en over welke competenties die dan zou moeten beschikken. In een inleiding komen zowel die competenties als de ontwikkelingen in het opleidingsveld aan bod. Vervolgens wordt een zo breed mogelijk beeld geschetst van zowel opleidingen en cursussen als traineeships. En vertellen oud-studenten over hun ervaringen.

Peter Becker *****

De werkzaamheden van de informatieprofessional zijn allang niet meer beperkt tot het domein van de bibliotheek. In iedere informatierijke omgeving (papier en digitaal) is behoefte aan één of meer medewerkers met vaardigheden op het gebied van informatievoorziening. In onderwijskundig opzicht is vanaf de eeuwwisseling een trend waar te nemen waarbij benodigde kennis en vaardigheden voor een vakgebied worden beschreven in competenties. Kenmerkend aan competentiebeschrijvingen is de grotere mate van abstractie ten opzichte van bijvoorbeeld leerdoelen en het feit dat het 'attitude'-aspect een grote rol speelt. Dit sluit goed aan bij de behoefte om de vaardigheden van de informatieprofessional zowel binnen als buiten de bibliotheekcontext tot zijn recht te laten komen.

In Nederland en het buitenland zijn er in de afgelopen jaren verschillende initiatieven geweest om de competenties van de informatieprofessional te herdefiniëren. De American Library Association (ALA) heeft in 2009 'Core competences of librarianship' gedefinieerd. Interessant daarbij is dat de competenties genoemd worden in de context van de bibliotheek, maar dat de kernbegrippen als *organization of recorded knowledge*, *ethics* en *technological skills* zonder meer te vertalen zijn naar

andere omgevingen. Met andere woorden: ook de typische bibliotheekorganisatie ALA beschrijft competenties in zodanig abstractere termen dat deze breed zijn toe te passen.

In Groot-Brittannië heeft het Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP) enige faam verworven met de Professional Knowledge and Skills Base (PKSB). Deze opsomming van competenties dient twee doelen. Op de eerste plaats is zij richtinggevend bij de inrichting en accreditatie van de beroepsopleidingen. Daarnaast wordt zij ingezet als instrument bij certificeringstrajecten voor informatieprofessionals. CILIP wil op termijn een systeem inrichten waarbij informatieprofessionals hun certificering om de paar jaar vernieuwen door aan te tonen dat zij op één of meer deelgebieden competenties op een bepaald niveau beheersen. De kwaliteit van de PKSB en het gedachtegoed van

certificering heeft verschillende instituten en verenigingen buiten Groot-Brittannië, waaronder Nederland, geïnspireerd om vergelijkbare competenties en certificeringstrajecten te ontwikkelen.

Overeenkomsten

De competenties van de ALA en de PKSB hebben een aantal overeenkomsten:

- > ze zijn zodanig algemeen beschreven dat zij voor iedere informatierijke omgeving kunnen worden ingezet;
- > ze leggen niet alleen de nadruk op vakinhoudelijke kennis en vaardigheden, maar beschrijven uitdrukkelijk ook algemene skills en attitude-aspecten als communicatieve vaardigheid, pro-activiteit, ethisch handelen en marketingvaardigheden;
- > ze beschrijven dat het vermogen om je te blijven ontwikkelen noodzakelijk is in het snel veranderende vakgebied van de informatieprofessional. Een goede informatieprofessional ontkomt niet aan 'life long learning'.

Dit laatste betekent dat de hedendaagse informatieprofessional zich moet blijven ontwikkelen én zijn meerwaarde moet blijven aantonen, bijvoorbeeld door middel van certificering. Het is dan ook niet voor niets dat het aanbod bijscholingen bij de verschillende aanbieders de afgelopen ja-

**'ALA beschrijft
competenties in
zodanig abstractere
termen dat ze breed
zijn toe te passen'**

ren enorm is gegroeid. Daarnaast kennen we in Nederland het initiatief van de werkgroep KEI om te komen tot een erkende certificering van de informatieprofessional. Uiteindelijk gaat het om de toegevoegde waarde die een informatieprofessional heeft ten opzichte van andere disciplines en technieken. Wie zijn oor te luister legt op congressen en de pers raadpleegt, komt al snel uitspraken en berichten tegen als: 'de bibliothecaresse wordt vervangen door supercomputer Watson'. Vaak worden dit soort uitspraken gedaan door mensen die een traditioneel beeld hebben van de bibliotheek en haar medewerkers. De informatieprofessional heeft genoeg mogelijkheden om een nieuwe invulling te geven aan zijn professie.

IDM ten einde?

In naam was de Informatiedienstverlening en -management (IDM)-opleiding bij de Haagse Hogeschool de afgelopen jaren nog de enige opleiding in Nederland waar studenten een IDM-opleiding konden starten. In andere voormalige 'BDA-steden' zoals Amsterdam, Breda, Groningen en Deventer waren de typische IDM-competenties in meer of mindere mate terug te vinden in bredere opleidingen als Bedrijfskundige informatica (zoals Breda) of Media, Infor-

matie en Communicatie (Amsterdam). In Den Haag is in september van dit jaar de nieuwe opleiding HBO ICT gestart. Bij deze opleiding kiezen studenten na een half jaar een differentiatie binnen het ICT-domein. Een van de differentiaties is Information and Media Studies, waarin de IDM-competenties ruim aan bod komen. Docenten van de IDM-opleiding spreken dan ook wel over een doorstart binnen de nieuwe opleiding HBO ICT.

Voordeel van de nieuwe opzet is dat de studenten een bredere kennis van het ICT-domein meekrijgen. De ontwikkelaars spreken dan ook van de 'T-shaped professional': de liggende streep van de T verbeeldt niet alleen deze breedte van het ICT-domein, maar ook de uitgebreide aandacht voor algemene vaardigheden op het gebied van communicatie en (project-)management zoals die ook zijn terug te vinden bij de competentiebeschrijvingen van

CILIP en de ALA. De verticale streep verbeeldt het specialisme oftewel unique selling point van de informatieprofessional. Met modules op het gebied van enterprise content management, open data, big data en literatuuronderzoek komen de typische IDM-competenties daarin nog duidelijk aan de orde. Vakken als titelbeschrijven en catalogusbouw waren al veel eerder vervangen door onderwerpen als metadateren en taxonomie (bijvoorbeeld in SharePoint).

In het overzicht dat wij op de volgende pagina's geven is te zien dat ook bij andere hogescholen en andere aanbieders de genoemde competenties nog steeds (in meer of mindere mate) aan bod komen. We kunnen dus concluderen dat 'het vak' nog volop wordt gedoceerd, zij het in een andere context dan voorheen.

Een tweede conclusie die we kunnen trekken is dat een leven lang leren onontkoombaar is voor informatieprofessionals die hun meerwaarde willen blijven bewijzen in de snel veranderende informatiewereld. Gelukkig wordt er door verschillende partijen voorzien in die behoefte. Het overzicht toont een scala van bijscholingsactiviteiten voor verbreding en verdieping.

Peter Becker is docent bij de opleiding HBO ICT aan de Haagse Hogeschool.

'Hét vak wordt nog volop gedoceerd, zij het in een andere context dan voorheen'

Opleidingenaanbod in Nederland

Hoewel het aanbod in de loop der jaren kleiner is geworden, bieden verschillende onderwijsinstellingen op hbo- en wo-niveau nog altijd opleidingen aan die zich specifiek of voor een deel richten op informatiebeheer en -management. In de opleidingen wordt aandacht besteed aan het selecteren, beschikbaar stellen, delen en beheren van digitale en analoge informatie en kennis. Dit overzicht toont de verschillende opleidingen, cursussen, masterclasses en traineeships in het informatiedomein.

Toos Scholtens is informatiespecialist bij het Historisch Centrum Overijssel.

Toos Scholtens

Interview – Tom de Munch

Instructeur Praktijkonderwijs bij Hogeschool van Amsterdam en blogger op TipsVanTom.com

In 2014 heeft Tom de Munch aan de Hogeschool van Amsterdam aan de opleiding Media, Informatie en Communicatie (MIC), met als specialisatie Informatie en Media (IM), afgerond. Hij heeft voor deze opleiding gekozen omdat hij zich specifiek wilde richten op ICT en het werken met digitale media en gadgets. 'De opleiding leert je iets nuttigs en bruikbaars, waarmee je mensen verder kunt helpen.' Hij vindt het interessant om technologie en internet 'leuker' en benaderbaar te maken voor gebruikers, zodat zij op informatie kunnen stuiten die ze zelf niet zouden vinden of tegenkomen.

Een belangrijk onderdeel van zijn opleiding vond hij het uitvoeren van deskresearch, het structureren van informatie en het leren zoeken. 'Doordat ik goed en grondig heb leren zoeken kan ik mijn collega's en studenten beter helpen met het vinden van betrouwbare informatie.' Bronvermelding en ontsluiting waren volgens hem de belangrijkste onderdelen binnen zijn specialisatie.

HBO

HBO ICT – specialisatie Information and Media Studies

De Haagse Hogeschool

Bachelor of Information and Communication Technology

In Nederland bieden diverse onderwijsinstellingen de overkoepelende opleiding HBO ICT aan, waarbinnen studenten – in het tweede jaar – kunnen kiezen uit verschillende specialisaties. Als enige onderwijsinstelling heeft De Haagse Hogeschool

een specialisatie in het informatiedomein (Information and Media Studies (IMS)). Bij de specialisatie IMS krijgen studenten vakken voorgeschoteld die inspelen op nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied. Denk bijvoorbeeld aan open

en big data en het gebruik van nieuwe digitale media tools voor het beheer, de ontsluiting, de verspreiding en het toegankelijk maken van informatie. Ook komen de studenten geregeld in aanraking met de praktijk als ze projecten uitvoeren voor bedrijven. Ze sluiten de studie af met een minor en een onderzoeksstage van vier maanden.

HBO ICT – Specialisatie Business, IT & Management

Hanze Hogeschool Groningen

Bachelor of Science

Evenals de HBO ICT-opleiding van de Haagse Hogeschool biedt de Hanze Hogeschool in Groningen een overkoepelend HBO ICT-programma aan. Het verschil is dat de opleiding van de Hanze Hogeschool geen specifieke differentiatie naar

informatiemanagement aanbiedt, maar in de specialisatie Business, IT & Management verschillende informatiecompetenties heeft verwerkt. De specialisatie leidt de studenten op tot adviseur of consultant binnen (overheids-)organisaties.

Zij zorgen voor de ontwikkeling van informatiebeheersystemen of ICT-tools die de bedrijfs- en werkprocessen beheren en ondersteunen.

In de eerste twee jaar volgen de studenten een vast programma, in het derde jaar lopen ze stage; ook is er ruimte om een minor te kiezen. De opleiding sluit af met een scriptie.

Business, IT & Management

Avans Hogeschool Breda

Bachelor of ICT

Binnen de opleiding Business, IT & Management wordt er op verschillende manieren aandacht besteed aan het beheer en de verspreiding van

informatie. Zo leren studenten bijvoorbeeld duurzame contentmanagementsystemen ontwikkelen en leren zij hoe ze als schakel kunnen fungeren tussen de organisatie en haar werkprocessen, ICT en de medewerkers. Er komen ver-

schillende onderwerpen aan bod die hierop inspelen, zoals informatieontsluiting en -beheer. Het programma biedt een stage van een half jaar en de opleiding wordt afgesloten met een minor naar keuze en een afstudeerstage.

Media, Informatie en Communicatie (MIC)

Hogeschool van Amsterdam

vanaf schooljaar 2016/2017 Bachelor of Arts (voorheen Bachelor of Media, Information and Communication)

Deze overkoepelende opleiding is gericht op de toepassing en het gebruik van digitale media bij de productie, redactie en/of marketing. In het tweede jaar kunnen de studenten kiezen voor de specialisatierichting

informatiemanagement.

In het propedeusejaar verdienen studenten zich in de mediawereld en maken ze kennis met vakken als contentmanagement, redactiewerk en journalistiek. In de daaropvolgende

jaren lopen ze een verkennende stage en kunnen ze kiezen uit verschillende specialisaties, zoals Digitale Media(strategieën), Audiovisuele Producties, Media-ondernemerschap en Tekstschrijven. In het derde jaar volgen de studenten een minor naar keuze, bijvoorbeeld Archivistiek B. Ze sluiten de studie af met een scriptie.

Archivistiek diploma B

Archiefschool HvA

Studenten die tijdens de opleiding MIC aan de Hogeschool van Amsterdam de minor Archivistiek hebben gekozen, volgen deze minor bij de Archiefschool. De parttime

en fulltime studenten krijgen les via een vast programma en volgen een stage in een archiefinstelling. Na afronding van de minor ontvangen de studenten het diploma Archivistiek B.

Behalve de minor Archivistiek

verzorgt de Archiefschool nog twee andere opleidingen: Archiefassistent (mbo-niveau) en Archivistiek A (wo-niveau). Ook geeft de Archiefschool cursussen en trainingen op het gebied van archivistiek.

Cultureel Erfgoed

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten – Reinwardt Academie

Bachelor of Arts

Binnen het informatiedomein zijn er nog een paar opleidingen die zich specifiek richten op informatiecompetenties in de erfgoedsector. Hierbij kun je denken aan een archief, bibliotheek of museum.

De opleiding Cultureel Erfgoed van de Reinwardt Academie

leidt de studenten in vier jaar op tot allround erfgoedprofessionals. Studenten krijgen handvaten aangereikt om binnen een erfgoedinstelling een organisatie-, collectie- of communicatiefunctie te vervullen.

In de eerste twee studiejaar volgen de studenten een vast

programma, met onderwerpen als communicatie, beheer van erfgoedstukken en erfgoedtheorie. Daarnaast volgen ze een stage van een half jaar.

In het derde jaar kunnen de studenten een minor kiezen, bijvoorbeeld Informatie- en mediacommunicatie en Archiveren (met het diploma Archivistiek B). Ze sluiten de studie af met een afstudeerproject.

WO

Bachelor Media and Information Studies

Universiteit van Amsterdam (UvA)

Bachelor diploma Media Studies (Bachelor of Arts)

Het Engelstalige Bachelor of Arts gaat in september 2016 van start. Tijdens deze driejarige bacheloropleiding kunnen de studenten kiezen uit twee studierichtingen: Information Cultures en New Media and Digital Culture. Information Cultures concentreert zich op de rol

die informatie heeft ingenomen binnen ICT en de hedendaagse maatschappij en haar cultuur. New Media and Digital Culture richt zich hoofdzakelijk op de impact die digitale media heeft op zowel de maatschappij als de communicatie tussen personen. Studenten houden zich tij-

dens het programma bezig met zowel het gebruik van het web, apps en andere mediatoets, als met de ontsluiting van bijvoorbeeld 'digital born' objecten.

In het derde jaar hebben de studenten de mogelijkheid om een half jaar in het buitenland te studeren of stage te lopen. Ze ronden de studie af met een scriptie.

Bachelor en Master Communicatie en Informatiewetenschappen

Universiteit Utrecht, Rijksuniversiteit Groningen,

Vrije Universiteit, Universiteit Tilburg,

Radboud Universiteit, Universiteit van Amsterdam

Bachelor of Science

De wetenschappelijke onderwijsinstellingen die de bachelor Communicatie en Informatiewetenschappen aanbieden, heb-

ben elk een eigen programma en curriculum. Centraal staan echter de informatiecompetenties en -vaardigheden gericht

op de communicatie tussen medewerkers en hoe zij informatie uitwisselen en verspreiden.

Bij alle opleidingen duurt de bachelor drie jaar. Studenten kunnen specifieke minors of stages volgen en ze sluiten de studie af met een scriptie.

Interview – Jan van de Male

Medewerker Gemeentearchief bij gemeente Zaanstad

Jan van der Male is in 2007 met de opleiding Media, Informatie en Communicatie (MIC) en de minor Archivistiek B begonnen, omdat hij een grote interesse had voor het archiefwezen. 'Hoewel het eerste jaar vrij breed was, wist ik al vrij snel dat ik mij wilde richten op archivistiek en het informatievakgebied.' Daarnaast heeft hij een passie voor geschiedenis en is hij dienstverlenend ingesteld, een eigenschap die volgens hem goed past bij de specialisatie. Hij helpt graag mensen en houdt ervan om het publiek enthousiast te maken voor zijn vakgebied. Van der Male had verwacht dat de minor zich toe zou spitsen op het klassieke archiefvak, zoals het schrijven van inventarissen. In de praktijk bleek het accent juist te liggen op het 'moderne' archiefvak. Hij ontdekte dat hij ook die 'moderne' elementen van de archivistiek, zoals het bouwen van databases en de toepassing van informatierecht, interessant vond. Van der Male werkt nu bij het Gemeentearchief in Zaanstad, waar hij zich onder andere bezighoudt met digitale archivering en het begeleiden van onderzoek.

Interview – Sjoerd Korsuize

Beleidsmedewerker Documentaire Informatievoorziening bij gemeente Haarlem

Nadat Sjoerd Korsuize in 2007 zijn universitaire bachelor Sociale Geografie had afgerond en drie jaar had gewerkt, besloot hij weer te gaan studeren. Hij koos voor de master Archiefwetenschap, die hem vooral aantrok door de combinatie van leren en werken.

De master Archiefwetenschap is Korsuize zeer goed bevallen. Aanvankelijk dacht hij dat archiefcollecties vooral synoniem waren voor museumcollecties, maar een stage opende hem de ogen. Hij weet nu wat een archief concreet inhoudt en heeft de werkprocessen op het netvlies staan. En er is meer: 'De master Archiefwetenschap heeft mij geleerd abstract te denken als het gaat om het ordenen van collecties en archiveren. Studenten leren doorgronden hoe een archief ontstaat en in welke levensfase een archief zich bevindt.'

Archivering is tegenwoordig breder geworden, vindt Korsuize. Hij doelt daarbij op de manier waarop archivering is georganiseerd en hoe hierbij bijvoorbeeld computersystemen ingezet kunnen worden. De 'breedte' heeft volgens hem ook betrekking op de toegenomen samenwerking tussen de medewerkers binnen de archiefinstellingen.

'Zowel een archivaris als een informatiespecialist heeft niet alleen een abstract en analytisch denkvermogen nodig,' aldus Korsuize. 'Beide groepen professionals dienen ook communicatief en sociaal vaardig te zijn. Dat laatste is nodig omdat ze steeds vaker een adviserende en ondersteunende rol krijgen.'

Interview – Hilde Oosterwoud**Projectmedewerker Informatiebeleid Overheidsorganisatie bij stadsregio Amsterdam**

Hilde Oosterwoud heeft na de opleiding Informatiedienstverlening- en management (IDM) met plezier de part-time master Culturele Informatiewetenschap gedaan. Ze heeft lang getwijfeld tussen de master Archiefwetenschap en Culturele Informatiewetenschap, maar de laatste bood volgens haar een betere verdieping op de IDM-opleiding. Bovendien is deze master breed inzetbaar in veel verschillende vakgebieden.

De master bleek zich heel sterk te focussen op de culturele kant van informatiewetenschap, maar gelukkig bood het programma Oosterwoud genoeg ruimte om zich specifiek te richten op het interne informatiebeheer bij overheidsinstellingen.

Voor de vertaalslag tussen gebruikers en systemen vond Oosterwoud interessant. Er wordt in de master veel nadruk gelegd op gebruikersstudies en -onderzoeken, maar er wordt ook veel aandacht besteed aan hoe mensen digitale middelen zoals een informatiesysteem kunnen inzetten en hoe dit de interne werkprocessen het best ondersteunt. Oosterwoud past deze elementen veelvuldig toe in haar huidige baan. Op dit moment houdt zij zich bijvoorbeeld bezig met de vertaalslag naar het volledig digitaal werken, waar ze haar collega's onder andere voorbereidt op het gebruik van een tablet.

Een student Culturele Informatiewetenschap moet volgens Oosterwoud nieuwsgierig zijn en interesse hebben in de materie. 'Je moet de dienstverlenende kant in je hebben, maar je moet ook kritisch naar je werk kunnen kijken. Bovendien moet je openstaan voor veranderingen en dien je verbeteringen efficiënt door te voeren binnen het bedrijf.'

Sommige universiteiten hebben ook een master Communicatie en Informatiewetenschappen op het programma staan. Bin-

nen deze masters zijn ook weer verschillende keuzemogelijkheden. Zo kunnen studenten van de Universiteit Tilburg kiezen

voor bijvoorbeeld de specialisatie Human Aspects of Information Technology (HAIT).

Cursus Digitaal Erfgoed**Tilburg University HAIT**

Studenten die hebben gekozen voor de specialisatie Human Aspects of Information Technology (HAIT) van de master Communicatie en Informatie-

wetenschappen (Tilburg University), kunnen de cursus Digitaal Erfgoed volgen. In twaalf hoorcolleges krijgen ze een verdieping op het gebied van de digitalisering van erfgoed. Ze leren de basistechnieken

voor ontsluiting en beheer van digitaal erfgoed; ook ontwikkelen ze kennis over het gebruik van metadata en over de digitale duurzaamheid van de objecten.

Bachelor en Master Informatiekunde**Radboud Universiteit, Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam en Rijksuniversiteit Groningen****Bachelor of Science**

Net als bij Communicatie- en Informatiewetenschappen wordt de bachelor Informatiekunde bij verschillende universiteiten aangeboden. In deze bachelor ligt de nadruk op webtechnologie en computertaalkunde. Zo leren de studenten zoekmachines bouwen en voeren zij informatieana-

lyses uit. Ook leren ze hoe ze als schakel tussen ICT en hun organisatie kunnen fungeren. Elke onderwijsinstelling geeft haar eigen invulling aan het programma. Zo kunnen de studenten bij de Rijksuniversiteit Groningen in de eerste twee semesters van het derde studiejaar een eigen invulling ge-

ven aan de bachelor, zoals een (pre-)minor in zowel binnen- als buitenland, een stage of een klein onderzoek. Bij de andere universiteiten ligt de inhoud van het curriculum meer vast. Alle bachelors worden afgesloten met een scriptie.

Een aantal universiteiten biedt ook een eenjarige master Informatiekunde aan, die een vervolg en verdieping op de bachelor Informatiekunde biedt.

Master Econometrics: Big Data & Business Analytics**Universiteit van Amsterdam****- Amsterdam School of Economics****Masterdiploma Econometrics (Master of Science)**

De Universiteit van Amsterdam is de eerste big data-master van Nederland begonnen. Binnen de Engelstalige master Econometrics kunnen de studenten kiezen uit vijf speciali-

saties, waaronder Big Data & Business Analytics. Dit laatste programma biedt een multidisciplinaire benadering voor het concept big data. De studenten leren grote hoeveelheden data,

verzameld door verschillende mediakanalen, te interpreteren en analyseren.

In het eerste semester krijgen de studenten inzicht in econometrie en wordt er dieper ingegaan op de gekozen specialisatie, in het tweede semester schrijven ze een afsluitende scriptie.

Master Culturele Informatiewetenschap**Universiteit van Amsterdam****Masterdiploma Erfgoedstudies (Master of Arts)**

De master Culturele Informatiewetenschap is een verdiepingsslag op de bachelor Media and Information Studies. De opleiding biedt, in combinatie met

de master Archiefwetenschap, een schakelprogramma voor hbo-studenten.

De master richt zich op de invloed van digitale informatie en

technologieën op maatschappij, erfgoed, geheugen en informatiesystemen en behandelt de grondslagen van informatieanalyse. De studenten volgen een vast programma en sluiten de master af met een onderzoeksverslag.

Master Archiefwetenschap**Universiteit van Amsterdam****Masterdiploma Erfgoedstudies (Master of Arts)**

De duale master Archiefwetenschap is een van de weinige academische programma's in Nederland die de studenten opleidt tot allround archivaris. De anderhalf jaar durende master

biedt naast een theoretische achtergrond ook praktische handvaten om een archief zo efficiënt mogelijk in te richten en te laten functioneren. Een belangrijk onderdeel is de

stage van een half jaar, waarin de student de theorieën en verschillende methodes kan toepassen in het werkveld. Wanneer de student de drie vakken Geschiedenis, Staatsrecht en Organisatie met succes afrondt, ontvangt hij het diploma Archivistiek A.

Master Archival Studies

Universiteit van Leiden

Masterdiploma History (Master of Arts in History)

Niet alleen de Universiteit van Amsterdam biedt een master Archiefwetenschap, ook de Universiteit Leiden heeft een erken- de archivatieopleiding van één jaar. Dit Engelstalige programma richt zich op de waardering,

de selectie en het beheer van nationale, historische archiefstukken. De master besteedt in het bijzonder aandacht aan koloniale archiefstukken die zich in het buitenland bevinden. De studenten volgen verschil-

lende hoorcolleges en sluiten de master af met een scriptie en een examen.

Ook is er een pre-master van één jaar voor hbo-studenten, zodat zij na afronding van dit programma kunnen instromen in de volwaardige master.

Master Digital Books and Media

Universiteit Leiden

Masterdiploma Media Studies (Master of Arts)

Deze Engelstalige master richt zich op de overdracht van informatie en kennis via analoge en digitale mediakanalen. De master bestaat uit twee semesters van een half jaar en is alleen toegankelijk voor studenten met

een afgeronde wetenschappelijke bachelor. Studenten richten zich in het eerste semester op het ontstaan van zowel het geschreven woord als het internet, maar ook op wat voor invloed digi-

taliserende heeft op het gedrukte schrift. In het tweede semester kunnen ze kiezen uit een van de vier specialisaties: Digital Access to Cultural Heritage, History of the Book, Publishing Studies en Digital Text and Data Processing. De master wordt afgesloten met een scriptie.

Na de opleiding / werkveld

SOD Next

SOD Next heeft drie erkende deeltijdopleidingen die op mbo-, associate degree- en hbo-niveau worden aangeboden.

den. Deze opleidingen volgen elkaar in principe op. De hbo-opleiding duurt vier jaar, waarin in de eerste twee jaar het associate degree wordt afgerond. Ook biedt SOD Next verschil-

lende cursussen, workshops en trainingen op het gebied van informatiemanagement aan. Het betreft vooral bij- en nascholing voor managers en medewerkers binnen bedrijven.

GO opleidingen

GO opleidingen richten zich specifiek op het informatiedomein. Het instituut heeft een ruim aanbod

van vakgerichte trainingen, cursussen, bij- en nascholing en (ver)korte opleidingen. GO opleidingen bieden op hbo- en post-

hbo-niveau een drietal deeltijdopleidingen met diploma. Studenten hebben tien maanden lang één dag les in de week.

Thuisstudie LOI, NCOI, NTI

Onderwijsinstellingen als NTI, NCOI en LOI bieden (verkorte) deeltijdthuisstudies, bedoeld voor bijvoorbeeld werkende professionals. De opleiding Informatiemanagement Kort I &

II van NTI bijvoorbeeld biedt de studenten inzicht in wat de samenhang tussen organisatie en informatie is. De opleiding duurt maximaal zes maanden. Verder heeft LOI het korte programma Kennis- en Informatiemanage-

ment, wat weer onderdeel is van de hbo-opleiding Bedrijfskundige Informatica. NCOI biedt een tweejarig bachelorprogramma Informatiemanagement aan. Ook heeft NCOI een opleiding op masterniveau.

Masterclasses

Afgestudeerde of werkende professionals kunnen bij diverse onderwijsinstellingen masterclasses volgen. Dit zijn intensieve programma's die

veelal extra verdieping op het informatiedomein bieden. Een greep uit het aanbod: de masterclass Informatiemanagement van de Hogeschool Utrecht en de mastercourse Informatie- en

documentmanagement van drie maanden, aangeboden door de Erasmus Academie (Rotterdam) in samenwerking met VHIC.

Traineeships

Bij (semi-)overheidsinstellingen is de vraag naar afgestudeerde informatieprofessionals groot, omdat deze instellingen omvangrijke collecties informatie bezitten. Ze zien zich tegenwoordig genooddaakt om deze privacygevoelige informatie zo

duurzaam en effectief mogelijk te beheren, ontsluiten en opvraagbaar te maken met behulp van gespecialiseerde, digitale archief- en informatiesystemen. Om deze ontwikkeling te ondersteunen bieden organisaties als VHIC, BreinStein, Aijlon, KBENP, DisGover, YPublic en Becis

traineeships bij voornamelijk overheidsinstanties aan. Een traineeship is een startende functie waar leren en ontwikkeling centraal staat. De trainees krijgen naast een relevant project een intensieve opleiding die ze opleidt tot volwaardig informatiespecialist.

Interview – Gemma Mooij

Trainee bij Traineeship VHIC Informatiemanagement

Nadat Gemma Mooij in 2014 haar opleiding Informatiedienstverlening- en management (IDM) aan De Haagse Hogeschool had afgerond, begon ze met een traineeship bij VHIC. Dit leerwerktraject was voor haar de ideale combinatie, omdat ze het gevoel had dat ze nog zo veel kon leren.

De trainees voeren verschillende projecten uit bij voornamelijk (semi-) overheidsinstanties. Ook volgen zij één keer in de week een speciaal ingerichte cursus, die volgens Mooij veel diepgang biedt op de praktijk. Zo leren de trainees veel over 'zaakgericht werken', iets wat volgens Mooij nu veelvuldig speelt bij overheidsinstanties. Zaakgericht werken houdt in dat de werkprocessen onderhevig zijn aan kwaliteitsbewaking en in meer gestructureerde banen geleid moeten worden. Tijdens de cursus leren de trainees verschillende methodes die zij vervolgens kunnen toepassen in de praktijk.

Het fijne aan een traineeship vindt Gemma dat zij 'met verschillende leeftijdsgenoten kan samenwerken en daarbij een sterke band opbouwt'. Ze is erachter gekomen dat de werkzaamheden die zij nu voor haar traineeship uitvoert, ook graag in haar toekomstige baan zou willen verrichten. Ze vindt het interessant om cursussen te geven die voorbereiden op het procesmatig werken, maar ook geeft zij graag ondersteuning bij de implementatie of inrichting van bijvoorbeeld een informatiesysteem.

KBenP Talent is regelmatig op zoek naar:

Recordmanagers

Veel organisaties bevinden zich in de overgangsfase van een papieren naar een digitale informatiehuishouding. In die overgangsfase verandert er veel in de werkwijze van zowel de vakspecialisten als de (beleids)medewerkers. Ze worden geconfronteerd met een nieuwe manier van werken en/of nieuwe taken en rollen. De belangrijkste taak van de Recordmanager is het zorgdragen voor het digitale informatiebeheer. Daarbij laat de recordmanager zich leiden door het recordmanagementbeleid van de klant en door alle organisatie- en vakspecifieke relevante wetten, regelingen en normen.

Functieomschrijving: Ordenen, faciliteren, interpreteren, toepassen

Een recordmanager biedt de volgende ondersteuning:

- Toegankelijk maken, bewaken en beheren van digitale informatiestromen. Opstellen van kaders en richtlijnen met betrekking tot de informatiehuishouding
- Adviseren, ondersteunen, stimuleren en overtuigen van gebruikers betreffende de ontwikkelingen en toepassing van het digitale informatiebeheer en informatiegebruik
- Ontwikkelen en verbeteren van uw ordeningsstructuur
- Trainen van betrokken medewerkers
- Begeleiden bij ingebruikname nieuw DMS/RMA
- Zorgdragen voor een steeds op orde zijnde informatiehuishouding
- Adviseren en ondersteunen van het management op het gebied van documentmanagement
- Bewaken en controleren van de juiste toepassing van de vastgestelde werkprocessen, methodieken en systemen
- Controleren van de samenwerking en afstemming tussen de verschillende belanghebbenden.

Functie-eisen

- HBO-opleiding in DM/RM-vakgebied. Kennis van archiefwet en andere relevante wet- en regelgeving
- Ervaring met en kennis van DMS-systemen, zoals Sharepoint, DocsOpen, OpenText, BCT, Circle en Decos
- Kennis van organisatiestructuren, bedrijfsvoeringsprocessen en ordeningsstructuren
- Op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied.

Contact

Herken je jezelf in dit profiel? Stuur dan je sollicitatiebrief samen met je cv naar naomi.fecunda@kbenp.nl. Mocht je nog vragen hebben n.a.v. bovenstaand profiel dan kan je contact opnemen met Naomi Fecunda

Recruitment KBenP Talent

06-43363426 / naomi.fecunda@kbenp.nl

Opleidingenaanbod in Vlaanderen

De postacademische opleiding Informatie- en Bibliotheekwetenschap aan de Universiteit van Antwerpen wordt per september 2016 stopgezet. En na een lange tijd van onzekerheid over de plaats van de opleiding Graduaat Bibliotheekwezen en Documentaire Informatiekunde binnen de bachelor-masterstructuur, is deze opleiding nu ingeschaald op het onderwijsniveau HBO5. De stand van zaken.

Leen Liefsoens

Graduaat Bibliotheekwezen en Documentaire Informatiekunde (Graduaat BDI)

Volt Leuven en VSPW Gent HBO5 onderwijsniveau

Na de invoering van de bachelor-masterstructuur voor het hele hoger onderwijs op 1 september 2004 en het wegvallen van de graduaatstitel bij hogescholen en universiteiten, was er lange tijd onzekerheid over de status van de graduaatopleiding BDI. Ondertussen heeft de opleiding een plek gevonden binnen het in 2009 ingevoerde HBO5-onderwijsniveau (Hoger Beroepsonderwijs met kwalificatieniveau 5). Dit is het niveau tussen het secundair onderwijs en een bacheloropleiding aan een hogeschool of universiteit. De opleiding wordt verzorgd door centra voor volwassenenonderwijs (CVO) en kent een modulaire opbouw. Het traject omvat drie studiejaar, een projectstage en een afstudeerwerk. Het gaat om een degelijke vaktechnische opleiding met daarbij aandacht voor een brede sociaal-agogische vorming.

De modules kunnen geplaatst worden in vier grote thema's: (1) introductie in het beroepenveld waarbij ingegaan wordt op de verschillende werkvelden en typen bibliotheken; (2) technieken waaronder documentbeschrijvingen, inlichtingenwerk, collectieontwikkeling en bi-

bliotheekautomatisering; (3) klant en organisatie met onder andere communicatievaardigheden, onderzoeksanalyse en marketing en ten slotte (4) de stages en het projectwerk in het thema werkplekieren. De studenten worden opgeleid voor leidinggevende functies in openbare en wetenschappelijke bibliotheken en in documentatiecentra.

Initiatie Bibliotheek-, Documentatie- en Informatiekunde (Initiatie BDI)

Qrios Genk, Volt Leuven, Encora Antwerpen, VSPW Gent en IVO Brugge

Secundair volwassenenonderwijs

In de initiatie-opleiding BDI staan bibliotheektechnieken en dienstverlening aan het publiek centraal. De opleiding wordt verzorgd door centra voor volwassenenonderwijs (CVO) en duurt één jaar. In zes modules leren de studenten onder meer snel en gericht omgaan met informatie, werken met de meest gebruikte classificatiesystemen en functioneren in een digitale bibliotheekomgeving. De opleiding bereidt voor op uitvoerende functies in openbare bibliotheken, speciale bibliotheken, schoolbibliotheken en documentatiecentra.

Archivistiek: Erfgoed- en Hedendaags Documentbeheer
Vrije Universiteit Brussel in

samenwerking met Universiteit Antwerpen, Universiteit Gent en Katholieke Universiteit Leuven (Interuniversitair)

Master of Arts in de archivistiek (Master-na-master)

Een één jaar durende interpostuniversitaire archivistiekopleiding waarbij de studenten vijf verplichte vakken, een keuzevak, een masterproef en een stage doorlopen. De opleiding richt zich zowel op de klassieke archivistiek (voor het beheer van documenten uit het Ancien Régime en voor documenten die alleen nog historische waarde hebben) als op de moderne archivistiek (problemen die zich bij hedendaags documentbeheer kunnen voordoen). Ook archiefrecht en informatiesystemen hebben een plek in het curriculum. De studenten verwerven zowel een grondige theoretische basis als de praktische kennis die een archivaris nodig heeft voor een carrière met administratieve of culturele dimensies.

Initiatie Archief

Volt Leuven en VSPW Gent

Secundair volwassenenonderwijs

De initiatie Archief wordt verzorgd door centra voor volwassenenonderwijs (CVO) en duurt één jaar. In de opleiding wordt elementaire basiskennis en -vaardigheden aangereikt om als archiefmedewerker in uitvoerende functies in archiefinstel-

lingen taken te kunnen verrichten op het gebied van materiële zorg, depotbeheer en dienstverlening. De opleiding is opgebouwd uit vijf modules die oriëntatie in het archiefwerk en inlichtingenwerk, verwerken en beheren van archiefstukken en het ontsluiten van archiefstukken omvatten.

Behoudsmedewerker Erfgoed

Volt Leuven en VSPW Gent

Secundair volwassenenonderwijs

De eenjarige opleiding Behoudsmedewerker Erfgoed bestaat uit zes modules en wordt verzorgd door centra voor volwassenenonderwijs (CVO). In de opleiding staan elementaire basiskennis en vaardigheden centraal die nodig zijn voor de goede preventieve zorg van het materiële erfgoed. Naast een kennismaking met de sector, ligt de focus op de cultureel erfgoedmaterialen zelf: documenten en foto's, maar ook schilderijen, glas en keramiek om er maar enkele te noemen. De opleiding richt zich tot diegenen die al in de sector werken en binnen de eigen instelling verantwoordelijk zijn voor het behoud en beheer van het roerend erfgoed.

Restauratieopleidingen

Syntra West Brugge

Gecertificeerd beroepsonderwijs

Het West-Vlaamse opleidingscentrum Syntra West Brugge biedt in samenwerking met het Rijksarchief en het Stadsarchief Brugge, de archiefdiensten van Bisdom Brugge en Seminarie Brugge, het OCMW-archief, Erfgoedcel Brugge en Openbare Bibliotheek Brugge vier toegepaste ondernemersopleidingen aan: (1) een tweejarige opleiding tot restauratievakman van papier, (2) een tweejarige opleiding tot handboekbinder, (3) een uit acht sessies bestaande opleiding voor het herstellen van bibliotheekboeken en (4) een uit tien sessies bestaande opleiding creatief boekbinden. <

Leen Liefsoens is redacteur van IP en senior informatiespecialist bij de bibliotheek van de Haagse Hogeschool.

Een jaar Archiefateliers in twee schetsboeken

In het studiejaar 2014-2015 hebben studenten van diverse archiefonderwijsinstellingen samen met docenten en ervaringsdeskundigen gewerkt aan twee vraagstukken. Dat gebeurde in Archiefateliers (zie kader), een nieuwe vorm van onderzoek en onderwijs. De bevindingen zijn gebundeld in twee 'schetsboeken'.

Evelien de Jonge

De twee 'schetsboeken' hebben als onderwerp 'de positie en rol van de hedendaagse archivaris in een veranderd informatielandschap' en 'actieve openbaarheid'. Dat laatste wil zeggen: de wens om zoveel mogelijk overheidsinformatie openbaar te maken voordat dit archiefwettelijk zou moeten gebeuren. De boeken zijn een mengeling van opiniestukken van bekende en minder bekende namen uit de archiefwereld en de onderzoeksresultaten uit de Archiefateliers. Het geheel wordt afgewisseld met frisse afbeeldingen en (info)graphics, wat de twee boekjes een 'schetsboek-achtig' karakter geeft. Opvallend is het kleine aandeel van de studenten in de werkgroepen van de Archiefateliers. Zo telde de werkgroep Actieve Openbaarheid 21 leden, waarvan slechts vier studenten.

Proactief samenwerken

Het schetsboek *Documenteren van de samenleving* behandelt de rol van de hedendaagse archivaris – altijd een actueel thema; bovendien is het waardevol om te reflecteren op de eigen positie en rol. Participatie, oftewel 'proactief samenwerken', heeft ook zijn weg gevonden in de archiefwereld, zo valt uit dit schetsboek op te maken. Archivarissen moeten zich bezighouden met het participatief waarderen, ontsluiten en beheren. De tendens is dat deze beroepsgroep steeds meer naar de voorkant van het creatie- en archiveringsproces wordt getrokken. De archivaris komt vanuit de depots nu meer in de maatschappij terecht en zal zich meer dienstverlenend moeten opstellen. Archivarissen,

ambtenaren maar ook de verzamelaars van private collecties moeten idealiter vanaf het begin met elkaar samenwerken. Het participeren en samenwerken van archivariissen in en met de maatschappij komt tot uiting in een beschrijving van diverse initiatieven.

Dienstverlenend opstellen?

Het schetsboek *Actieve Openbaarheid* bespreekt de actieve openbaarheid van archieven, toegespitst op dossiers die zijn aangemaakt vanuit de Wet Algemene Bepalingen Omgevingswet. Deze wet is in 2010 in werking getreden om een groot deel van de verschillende soorten bouwvergunningen samen te brengen onder één wet. Het thema is al vaker behandeld en de conclusie dat het kan, maar wel lastig is om deze dossiers actief openbaar te maken is niet nieuw. Immers, hoe moet men bijvoorbeeld omgaan met de persoonlijke gegevens die op een omgevingswetaanvraag staan?

De door de werkgroepleden ontwikkelde 'Beslisboom Actieve Openbaarheid' is een handige en praktische tool. Deze beslisboom wordt gepresenteerd als een van de oplossingen voor het 'actieve openbaarheid'-vraagstuk. Hiermee kun je

gesloten vragen stellen en op basis van de antwoorden een afweging maken om een dossier wel of niet actief openbaar te maken. De tool maakt informatieprofessionals bewust van zowel de valkuilen als de voordelen van openbaarheid bij dergelijke dossiers.

Maar wat misschien wel interessanter is, is de onderliggende discussie die in dit schetsboek niet helemaal tot zijn recht komt. Namelijk: hoe dienstverlenend moeten archieven en overheidsorganisaties zich opstellen bij het actief openbaar maken van informatie? In het schetsboek wordt gesteld dat de gemiddelde burger moeite heeft met ambtelijk taalgebruik. Om de burger daarin tegemoet te komen wordt voorgesteld de ambtelijke teksten te bewerken zodat ze beter leesbaar zijn voor de burger. Grote vraag blijft of dit wel wenselijk is. Want wie bepaalt wat een leesbare tekst is?

Discussiewaardig

De schetsboeken brengen op een fijne manier de onderzoeksresultaten van de Archiefateliers voor het voetlicht. De uitkomsten mogen dan misschien niet altijd even baanbrekend zijn, ze zijn wel aanleiding voor verdere discussie. Daarmee kun je stellen dat het het archiefonderwijs erin geslaagd is zichzelf met behulp van de Archiefateliers te vernieuwen. Studenten hoeven niet langer op een stageperiode te wachten voordat ze de geleerde theorie in de praktijk kunnen brengen. Bovendien kunnen studenten met deze studiemethodiek al tijdens hun studie een netwerk opbouwen binnen het beoogde werkveld. <

* Het Schetsboek Actieve Openbaarheid en het Schetsboek Documenteren van de samenleving zijn te downloaden via respectievelijk tinyurl.com/onhpqrb en tinyurl.com/o7y9hfg.

Archiefonderwijs in transitie

De wereld van archivarissen en recordmanagers verandert rap nu de roep vanuit de samenleving en de overheid om digitaal te werken steeds luidert wordt. Het archiefonderwijs probeert hierop in te springen door het werkveld actiever te betrekken bij het onderwijs en minder vanuit de theorie te doceren. De Archiefateliers brengen archiefonderwijs, archiefinstellingen en commerciële organisaties samen om zo tot nieuwe ideeën en theorieën te komen. Bovendien kunnen studenten kennis en praktijkervaring opdoen op een manier die nog het meest lijkt op 'werkend leren'.

Bij deze studiemethodiek werken studenten een actueel vraagstuk uit, door samen te werken met professionals tijdens bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten hebben de vorm van scrumsessies waarbij in een kort tijdsbestek de teams bij elkaar komen en direct tot de kern van een vraagstuk komen.

Daarnaast houdt de organisatie achter de Archiefateliers zogenaamde 'Open Ateliers' over bepaalde thema's. De Open Ateliers brengen de tussentijdse bevindingen van de studenten naar buiten en bieden gelegenheid tot discussiëren over een bepaald thema. Deze bijeenkomsten zijn voor iedereen toegankelijk.

Na de succesvolle start in 2014 is besloten om ook in het studiejaar 2015-2016 verder te gaan met de Archiefateliers. Het evaluatierapport over de Archiefateliers (uitgevoerd door docent

Nancy van Asseldonk) is op sommige punten kritisch en draagt verbeterpunten aan. Zo is de wisselwerking tussen het hoger beroeps- en het wetenschappelijk onderwijs nog onvoldoende aanwezig. Duidelijk komt echter in de evaluatie naar voren dat alle deelnemers positief zijn over deze manier van onderwijzen. Dit jaar buigen studenten, docenten en professionals zich over de onderwerpen 'dienstverlening' en de 'digitale onderzoeksomgeving'. Opnieuw zeer actuele thema's die zich, in tegenstelling tot de eerdere Archiefateliers, meer bezighouden met de bezoekers van archieven.

Niet alleen het reguliere archiefonderwijs is in beweging, ook wordt gekeken naar mogelijkheden op het gebied van na- en bijscholing. De Branchevereniging Archiefinstellingen Nederland (BRAIN) en het innovatieprogramma Archief2020 doen momenteel onderzoek naar de leerbehoefte in de archiefbranche. Uitgangspunt daarbij is dat leren een continu proces is en afgestemd dient te worden op de diverse behoeftes van instellingen en professionals. Na dit onderzoek, dat in het eerste kwartaal van 2016 wordt afgerond, is het de bedoeling dat er leeromgevingen gecreëerd gaan worden. Kortom, het archiefonderwijs is in transitie en verandert mee met de eisen die vanuit de maatschappij worden gesteld. Hopelijk is de huidige generatie archivarissen en informatieprofessionals flexibel genoeg om mee te veranderen.

Evelien de Jonge is redacteur van IP en gemeentearchivaris bij de gemeente Noordoostpolder.

Van Flickr, (meta)data

Uit het aanbod van afstudeerwerken van de informatie-opleidingen selecteerde de redactie de drie interessantste scripties van 2015.

Onderwerp: Fotografisch geheugen: ruimtelijke patronen van Amsterdamse toeristen in kaart gebracht met behulp van Flickrfoto's

Betreft: Afstudeeronderzoek master Geo-Information Science aan de Universiteit Wageningen

Wie: Sander van der Drift, adviseur bij DAT.Mobility

De gemeente Amsterdam en het Amsterdamse onderzoeksinstituut voor *Advanced Metropolitan Solutions* (AMS) waren geïnteresseerd in de mogelijkheden om data van sociale media in te zetten zodat de ruimtelijke patronen van toeristen in Amsterdam in kaart kunnen worden gebracht. Geen vreemde gedachte, want vele toeristen gebruiken platformen als Facebook, Twitter en Flickr om hun trip te documenteren en te delen met de wereld. Sander van der Drift zocht het in zijn afstudeeronderzoek voor de master Geo-Information Science voor ze uit.

Sociale media zijn in het afgelopen decennium ongekend populair geworden. Een wereldwijde groep van gebruikers genereert dagelijks enorme hoeveelheden gevarieerde data en een toenemend deel van deze data bevat een geografische component. Deze rijke bron van big data biedt nieuwe mogelijkheden om activiteiten van mensen te analyseren in tijd en ruimte. Traditioneel wordt het gedrag van toeristen onderzocht met behulp van arbeidsintensieve methoden als enquêtes, handmatige tellingen en reislogboeken. Naast de hoge kosten heeft deze informatie veelal een strikte ruimtelijke en temporele begrenzing. *Fotografisch Geheugen* is een project dat gebruik maakt van openbaar toegankelijke Flickr-fotografie om inzicht te krijgen in de dynamiek van toerisme in stede-

lijke omgevingen. Het is een poging om het gebruik van de stedelijke infrastructuur te doorgronden en bottlenecks te identificeren. Onmisbare informatie voor stadsplanners en beleidsmakers.

Voor het onderzoek zijn in een tijdsperiode van vijf weken bijna drie miljoen geo-gereferende Flickrfoto's gedownload en opgeslagen in een ruimtelijke database. Van deze foto's zijn er ongeveer een half miljoen gemaakt in Amsterdam en samen vormen ze duizenden toeristische kruimelsporen door de hoofdstad. Door de data op slimme wijze te analyseren kan gedetailleerde informatie worden ontdekt over het gebruik van de binnenstad in tijd en ruimte. Dit is geen handmatige exercitie. Met cluster- en routing-algoritmes zijn de meest bezochte plekken en toeristische routes in de binnenstad in kaart gebracht. De onderzoeksresultaten zijn gevalideerd door acht toerisme-experts van de gemeente Amsterdam en kunnen onder andere worden toegepast voor crowdmanagement, marketing en nieuwe wandelroutes.

Data van sociale media zijn niet perfect. Het bevat ruis en de samenstelling van de gebruikersgroep kan een vertekend beeld geven van de werkelijkheid. Toch kunnen we concluderen dat het belangrijke inzichten geeft in de toeristische dynamiek in binnensteden en een waardevolle toevoeging is aan traditionele onderzoeksmethodieken. <

Onderwerp: Een metadatastructuur voor TU Delft

Betreft: Afstudeerwerk Informatiedienstverlening en -management (IDM) van de Haagse Hogeschool

Welke metadatastructuur kan ertoe bijdragen dat informatie binnen de TU Delft snel en eenvoudig opgeslagen, gearchiveerd en teruggevonden wordt? Als afstudeeropdracht ontwikkelde Donna van der Beek zo'n metadatastructuur. De TU Delft Library gaat hier in 2016 mee aan de slag.

Een metadatastructuur is opgebouwd uit verschillende lagen die we vaste en wisselende metadata noemen. Die metadata wordt per individueel document toegekend, waarbij vooral wordt gekozen uit voorgedefinieerde gegevens. Bij het invoeren van de wisselende metadata moet de gebruiker gegevens invullen die behoren bij drie 'containers'. De drie containers zijn: (1) gebieden, (2) werkvormen en (3) organisatie-eenheden. Onder 'gebieden' kan gekozen worden voor beleid-, onderwijs-, onderzoek- of ondersteuningsgebied. De 'werkvormen' zorgen ervoor dat bekend is aan wat voor soort werkzaamheden een document gekoppeld is. Als laatste wordt een 'organisatie-eenheid' verbonden aan een document. Deze zorgt ervoor dat te zien is bij welk deel van de organisatie een document hoort. Door deze drie containers aan een document te koppelen wordt al een goed

tot apps

Wie: Donna van der Beek,
trainee bij VHIC

beeld gegeven van de context.

In laag twee komen de bij laag één gekozen containers terug. In laag één is door middel van de containers een grove verdeling van de documenten gemaakt. In laag twee wordt deze verdeling verder gespecificeerd en worden de keuzes uitgewerkt. Wanneer bij laag één gekozen is voor alle beleidsdocumenten die horen bij een advies van een faculteit, kan in laag twee gekozen worden voor een onderwijsbeleidsdocument dat hoort bij het advies over de maritieme opleiding van de faculteit 3ME. Laag drie bestaat uit de vaste metadata. Deze metadata, gebaseerd op de standaard Dublin Core, is voor elk document gelijk. Er is voor gekozen om alleen die metadata binnen de Dublin Core-standaard te gebruiken die echt van toepassing is op de TU Delft en de algemenere metadata buiten beschouwing te laten.

In laag drie kan ook gekozen worden voor een documentsoort. Alle documentsoorten die eerder uit interviews en documentanalyse naar voren kwamen zijn in te delen onder deze soorten. Voorbeelden van documentsoorten zijn plannen, verslagen en besluiten.

<

Onderwerp: WhatsUp
with students and apps

Betreft: Masterscriptie Cultu-
rele Informatiewetenschap aan
de Universiteit van Amsterdam

Wie: Isabel Rapattone, verkent
nu haar kansen als zelfstandig on-
dernemer binnen de erfgoedsector

Gebruiken beginnende gymnasiumscholieren en universitaire bèta- en alfa-masterstudenten tablets en smartphones tijdens hun studieactiviteiten en in hun vrije tijd? En zo ja, hoe ziet dat gebruik er dan uit? Die vragen staan centraal in 'WhatsUp with students and apps', de scriptie die Isabel Rapattone schreef voor de master Culturele informatiewetenschap van de Universiteit van Amsterdam.

Voor het onderzoek kregen in totaal 109 respondenten (30 scholieren, 47 bèta- en 32 alfa-masterstudenten) een schriftelijke vragenlijst voorgelegd en 'go mobile' werd voor deze keer 'go for a pencil'. Er is gekozen voor beginnende gymnasiumscholieren en studenten in de masterfase van hun studie omdat ze gemeenschappelijke kenmerken hebben, namelijk dat ze 'young, smart en wireless' zijn. Het verschil in leeftijd tussen de twee groepen maakt het een leuke en spannende vergelijking tussen een jonge en iets oudere 'Google-generatie'. Aan bod kwamen vragen over het huidige gebruik van een tablet en of smartphone tijdens de studie en vrije tijd. De studenten en scholieren kregen ook vragen voorgeschied over hoe belangrijk ze deze apparaten vinden voor hun studiedoelstellingen. Op die manier was het mogelijk om een beeld te verkrijgen over hoe beide groepen denken over verschillende toepassingen zoals online toegang tot de bibliotheek via een mobiel apparaat.

De meeste respondenten (94%) hebben een smartphone en 40% heeft een tablet. De bèta-

masterstudenten uit het onderzoek hebben allemaal een smartphone, bij de alfa-masterstudenten is dit 84,4%. De tablet is populair bij scholieren, want 70% mag zichzelf eigenaar hiervan noemen. Het aantal tabletbezitters is bij de masterstudenten met 29% aanzienlijk kleiner. Zowel alfa-masterstudenten (56%) als bèta-masterstudenten (94%) vinden dat tablets en smartphones nuttig zijn voor hun studie en 67% van de scholieren deelt deze mening. Masterstudenten vinden toegang tot het web, toegang tot de bibliotheek, lezen van opgeslagen teksten, toegang tot praktische informatie over de studie, het maken van college-aantekeningen en mailen met medestudenten relevant voor hun studie. De scholieren zien wat minder het nut in van deze toepassingen en e-mailen met medestudenten of aantekeningen maken op een mobiel apparaat vinden scholieren zelfs helemaal niet belangrijk.

Op de mobiele apparaten van 43 (91%) bèta-masterstudenten zijn met een totaal van 152 de meeste studiegerelateerde apps te vinden. Van deze apps kwamen er 112 uit de categorie 'medische apps'. De scholieren hebben niet alleen aanzienlijk minder apps op hun apparaten dan de masterstudenten, maar gebruiken vooral meer algemene dan studiegerelateerde apps.

Dit onderzoek toont aan dat studenten en scholieren mobiele technologie waardevol vinden en studiegerelateerde apps als informatiebron gebruiken tijdens het leerproces.

<

Van docent naar meesterheids, van informatieprofessional naar co-creator

De rol van de docent als enkel en alleen overdrager van kennis is verleden tijd. Door het online en open onderwijs verandert zijn taak in die van een meesterheids. In die nieuwe setting bewegen informatieprofessionals in onderwijsbibliotheken (mbo, hbo en wo) mee: zij worden co-creators.

Heino Logtenberg *****

Het thema online en open onderwijs staat prominent op de agenda bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Minister Bussemaker heeft eerder dit jaar aan een elftal projecten subsidie toegekend vanuit een aan dit thema gerelateerde stimuleringsregeling. Met online onderwijs doelen we op onderwijs dat plaatsvindt enkel via internet óf in combinatie met face-to-face-onderwijs; in het tweede geval spreken we over blended learning. Open onderwijs gaat nog een stap verder: iedereen, waar ook ter wereld, kan zich inschrijven voor bijvoorbeeld cursussen en Massive Open Online Courses (MOOC's). Zowel online als open onderwijs biedt kansen voor innovatie en kwaliteitsverbetering van het onderwijs, maar zorgt er ook voor dat een docent zijn onderwijs anders kan en moet inrichten. De rol van docent als enkel bron en overdrager van kennis heeft, zo lijkt het dan ook, zijn langste tijd gehad. Toch wil nog niet iedere docent extra tijd steken in het inrichten van online leeromgevingen of het vertrouwd raken met de bijbehorende didactische werkwijzen. Wil je dus dergelijke onderwijsinnovaties – aangejaagd door ICT-ontwikkelingen – vormgeven, dan moet je de docenten juist werk uit handen nemen. En dan niet al-

leen tijdens de vernieuwing zelf, maar ook structureel na inbedding van de veranderingen.

Laten beleidsmakers en bestuurders van onderwijsinstellingen dus vooral niet de fout maken om de werkzaamheden ten behoeve van de veranderingen te propen in het overvolle takenpakket van de docent. Leg de (vak)inhoudelijke focus van onderwijsinnovatie waar-ie hoort, dus bij de docent en zijn primaire onderwijs-gerelateerde taken. Vandaar dat ik bij deze innovatiegolf, ingezet door minister Bussemaker, pleit voor goede ondersteuning door instructional designers. De instructional designer is degene die het onderwijs ontwerpt vanuit onderwijskundig perspectief, en daarbij speciale aandacht voor nieuwe media en ICT heeft; hij of zij is altijd in dialoog met de docenten (die de *inhoudelijke* kant van het onderwijs bepalen), met

technisch en functioneel beheerders en met bibliotheekmedewerkers. De opdrachtgever voor het uiteindelijke ontwerp is en blijft de docent.

Meesterheids

Waarom zou een student nog klassikaal onderwijs volgen, waarbij het tempo door de docent en het gemiddelde niveau van zijn medestudenten wordt bepaald? Onderwijs kan tegenwoordig op andere manieren plaatsvinden. Bovendien gaan studenten een deel van de aangeboden bronnen zelfstandig en met behulp van ICT tot zich nemen. Dat vraagt van de docent om een andere opstelling en didactiek. Hij doceert niet langer, maar gebruikt zijn kennis om als een ware meester de studenten de weg te wijzen. Als een spin in het web doet hij daarbij een beroep op experts, zoals beheerders, bibliotheekmedewerkers en ook deskundigen uit de beroepspraktijk, die de student kunnen helpen op zijn ontdekkingstocht naar het beoogde vakmanschap.

Pas wanneer de online leeromgeving op orde is, kan de docent een deel van het eenzijdig kennis overdragen loslaten. Een deel daarvan gebeurt immers in de leerom-

‘Informatieprofessionals richten het online open educational resources-plein in’

geving, door het gebruik van ICT (video, bronnen, experts, zelftoetsing). De inzet van deze leeromgeving kan zelfs zorgen voor adaptiviteit: 'Je hebt dit nog niet goed begrepen, kijk nu eens daarnaar of oefen eens met dit; heb je het wel begrepen, ga dan verder met het volgende onderdeel'.

De zogenaamde 'meester-gids' – een term door mij in het leven geroepen en goed ontvangen in de onderwijswereld – gebruikt zijn tijd voor het geven van praktijkvoorbeelden, bevragen van de student over 'het geleerde', het herhalen van de kennis in verschillende contexten zodat zij beklijft, verdiepingsoopdrachten, extra (digitale) spreek/vragenuurtjes, et cetera. Daarnaast wijst hij zijn studenten de weg bij opdrachten en vervolgroutes, want er zijn meerdere wegen die naar Rome leiden. Zo blijft de focus op de primaire onderwijsstaak en biedt het werk van deze meester-gids toch heel veel uitdagingen.

Taken van informatieprofessionals

De informatieprofessional komt om de hoek kijken zodra de instructional designer een onderwijsontwerp heeft gemaakt. De instructional designer heeft dan al met de docent diens wensen met betrekking tot de inhoud van de leeromgeving doorgenomen, gekeken of de gekozen didactische onderwijsvormen effectief zijn en of de gewenste doelen in het onderwijs er ook echt mee bereikt zullen worden. Informatieprofessionals leveren op verzoek van de docent gevalideerde bronnen aan. Al deze inspanningen moeten leiden tot een onderwijskundig verantwoord onderwijsarrangement.

De rol van de informatieprofessionals zit er dan nog niet op: zij hebben ook de taak om een online *open educational resources*-plein in te richten met door de docent aangeleverde onderwijsmaterialen, verdiepende kennisclips en video's die studenten in het werkveld gemaakt hebben. De informatieprofessionals hebben ook een taak bij het interactief maken van dit materiaal en de verrijking ervan door een koppeling met de bibliotheekcollectie. Daarnaast denken ze mee hoe social media als Twitter, Facebook en WhatsApp een verantwoorde plek kunnen krijgen in het online onderwijs.

Ten slotte moet ook het aanvullende materiaal van de uitgevers een plaats krijgen binnen de online leeromgeving. Het gaat

'Ook denken informatieprofessionals mee hoe social media een plek kunnen krijgen in het online onderwijs'

hierbij om werkinstrumenten, methoden, opdrachten en diagnostische toetsvragen waarbij de kennis uit de bijbehorende boeken kan worden getoetst. De informatieprofessionals kijken samen met de uitgevers hoe ze de toegang tot deze materialen in de leeromgeving kunnen realiseren. Ook voorzien ze deze materialen van de nodige metadata en genereren ze statistieken waarmee geanalyseerd kan worden of het materiaal voldoet aan de kwaliteitsnormen. Deze statistieken kunnen dan weer gedeeld worden met de uitgevers, die deze op hun beurt kunnen inzetten om hun materialen te evalueren en te verbeteren.

Co-creators

Kortom, de rol van de informatieprofessional en van de bibliotheek verandert: zij faciliteren niet alleen, maar fungeren

ook als een productieomgeving die meeweegt met de snel veranderende informatiestroom. Deze ontwikkeling wordt treffend belicht in het *Trendrapport Open en online onderwijs 2015** van SURF. Hierin wordt onder meer gesteld dat door het opzetten van een online *open educational resources*-plein en de samenwerking met de instructional designers de informatieprofessionals veranderen in co-creators van het nieuwe onderwijsontwerp waarin de docent zijn rol als meester-gids kan oppakken. Zo'n virtueel plein is er nog niet, maar zal in de nabije toekomst door de samenwerking van onderwijs en onderwijsbibliotheken tot stand gebracht worden. SURF heeft hier al een verkennend onderzoek naar gedaan.

Het hier geschetste scenario van meester-gidsen en co-creators lijkt misschien nog ver weg, maar dat is het niet. Kijk maar eens naar de MOOC's, de grote online cursussen in het hoger onderwijs. Daar zijn dit soort zaken al 'business as usual'. <

* Zie het hoofdstuk 'Waar is de OER Librarian' in het SURF-trendrapport *Open en online onderwijs 2015*, tinyurl.com/nmpmqfh.

Heino Logtenberg is onderwijstrendwatcher.

Heeft OER

Bij Amerikaanse universiteitsbibliotheken werken sinds enkele jaren 'OER librarians'. Dit zijn bibliothecarissen die studenten en docenten adviseren over het zoeken, vinden en creëren van open educational resources (OER). Een aansprekende naam als symbool voor een nieuwe rol voor informatiespecialisten.¹

Hilde van Wijngaarden *****

In de Verenigde Staten richt de OER librarian zich vooral op *open* beschikbaar onderwijsmateriaal en dan vooral hetgeen 'gratis' beschikbaar is: de kosten van een studie zijn dermate hoog, dat gratis onderwijsmateriaal hard nodig is om te kunnen studeren. Universiteitsbibliotheken hebben op zich genomen te helpen bij het vinden van open materiaal en zijn zo steeds meer betrokken geraakt bij de ontwikkeling van digitaal onderwijsmateriaal.

In Nederland zijn er nog weinig bibliothecarissen/informatiespecialisten die, zoals de OER librarian, helpen bij het zoeken, vinden en gebruiken van open educational resources. Wel zijn er steeds meer universiteits- en hogeschoolbibliotheken die ondersteuning van online onderwijs oppakken.

Inventarisatie

Begin 2015 heeft SURF samen met het Samenwerkingsverband van Hogeschoolbibliotheken (SHB) en Universiteitsbibliotheken met de Koninklijke Bibliotheek (UKB) een inventarisatie laten doen onder Nederlandse bibliotheken in het hoger onderwijs.² In maart werd de verkenning

Ga voor
het laatste
nieuws naar

[www.informatie
professional.nl](http://www.informatieprofessional.nl)

Nederland librarians nodig?

gepresenteerd op een themamiddag en als vervolg hierop is inmiddels een werkgroep aan de slag met dertig leden van verschillende universitaire bibliotheken, hogeschoolbibliotheken en SURFnet.

De nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs, van *blended learning* tot MOOC's en kennisclips zorgt ervoor dat docenten in Nederland wel wat hulp kunnen gebruiken. Creatie en (her)gebruik van content vraagt veel tijd en moeite. Ondersteuning is nodig en die kan de bibliotheek bieden. Waarom de bibliotheek? Uit de SURF-verkenning wordt duidelijk dat de taken waar de bibliotheek van oudsher goed in is, door de ontwikkeling van online onderwijsmateriaal steeds relevanter worden. Denk aan het ontsluiten, metadateren, taggen en indexeren van onderwijsmateriaal, aan adviseren over auteursrechten en licenties en aan het bevorderen van informatievaardigheden bij het zoeken naar, selecteren en gebruiken van online onderwijsmateriaal. Daarnaast speelt ook de positie van bibliotheken in universiteiten en hogescholen een belangrijke rol: de bibliotheek kan een coördinerende rol op zich nemen en expertise bij verschillende opleidingen/vakgebieden met elkaar verbinden.

Praktijk

Er zijn al meerdere universitaire- en hogeschoolbibliotheken in het land die taken op dit gebied vervullen. De Library van de TU Delft heeft een prominente rol in de ontwikkeling van de online courses daar, de UB Maastricht is een van de bibliotheken die de ELO voor de universiteit beheert, de Bibliotheek bij de Universiteit van Amsterdam/Hogeschool van Amsterdam onderzoekt het ontwikkelen van een interactieve digitale reader. Er zijn bibliotheken zoals die van de Hogeschool Rotterdam die helpen bij het creëren en hergebruiken van video in het onderwijs en daarnaast bieden bibliotheken ook fysieke ruimtes aan waar

geoefend kan worden met innovatieve onderwijs toepassingen.

Verbazing

Toch is er ook verbazing over de mogelijke rol van bibliotheken bij online onderwijs. Docenten denken hierbij vaak niet aan de bibliotheek en veel bibliotheken beperken hun informatievoorziening nog tot de traditionele bibliotheekcollectie en rekenen de voorziening van onderwijsmateriaal niet tot hun taak.

'Taken waar de bibliotheek van oudsher goed in is, worden door de ontwikkeling van online onderwijsmateriaal steeds relevanter'

Met de toenemende diversiteit aan materialen en vormen waarin online onderwijs wordt aangeboden, begint steeds duidelijker te worden dat het traditionele onderscheid tussen collecties losgelaten moet worden. Het gaat erom docenten en studenten te helpen aan onderwijsmateriaal en alle vormen van informatie die nodig zijn voor het leren en studeren. En nu onze minister de doelstelling heeft geformuleerd alle docenten in 2025 hun onderwijsmateriaal open te laten delen, zullen OER librarians ook in Nederland hard nodig zijn. <

1] Deze bijdrage is een korte versie van het artikel 'Waar is de OER librarian in Nederland?', dat Hilde van Wijngaarden samen met Frederike Vernimmen schreef voor het *Trendrapport Open en online onderwijs 2015* van SURF, tinyurl.com/hf64my4.

2] Zie: SURF (2015). *De rol van de bibliotheek in open en online onderwijs. Een verkenning*, tinyurl.com/oj78jbm.

Hilde van Wijngaarden is kwartiermaker Bibliotheekdiensten voor Onderwijs en Onderzoek bij de Bibliotheek Universiteit van Amsterdam/Hogeschool van Amsterdam.

Brigitte Jansen en Sylvia Bakker-Kempen
zijn toevallig in het informatievak verzeild
geraakt. Wat zijn hun ervaringen?

Een onver

'In plaats van in de reclamewereld kwam ik terecht in de erfgoedsector'

'Communicatie en Multimedia Design is heel populair,' zegt Brigitte Jansen (1991). 'De opleiding, iets meer dan tien jaar geleden begonnen, is op vrijwel elke hogeschool in Nederland te volgen.' Zelf rondde ze de studie in 2013 af. Hoewel de meeste van haar medestudenten belandden in de reclamewereld, koos Jansen voor het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid.

'Bij de opleiding Communicatie en Multimedia Design leer je een beetje marketing, een beetje ontwerpen en een beetje programmeren, zodat je een concept voor bijvoorbeeld een website of een applicatie kunt neerzetten en dat vervolgens met de hulp van de juiste mensen tot een concreet product kunt uitwerken,' zegt Brigitte Jansen. 'Je bent dus niet gespecialiseerd in één discipline.' Dat kan het vinden van een baan soms lastig maken. Jansen had echter geluk.

'In de eerste jaren van de opleiding had ik enkel projecten gemaakt voor het scherm van een computer en een mobieltje. Je weet dan niet goed wat de gebruiker van een website of app precies doet als hij op het scherm kijkt en waar hij zich bevindt. Op het moment dat je ergens een fysieke installatie neerzet, speelt die plek automatisch een heel belangrijke rol in de beleving van de gebruiker. Een museum heeft in dat opzicht veel specifiekere eisen; ik vond het interessant om dat voor mijn afstudeerscriptie te onderzoeken.' Zo kwam Jansen uit bij het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Haar afstudeerscriptie mondde uit in

een theoretisch onderzoek, een conceptueel model en een ontwerpconcept voor een interactieve museuminstallatie die op basis van onderwerpen op een dynamische manier de inhoud van een grote digitaal erfgoed-

database toont.

Kort na haar afstuderen werd binnen Beeld en Geluid een voorstel voor een project geschreven, dat qua idee overeenkwam met Jansens eigen afstudeeronderzoek. Er werd

samenwerking gezocht met de mediakunstenaar Geert Mul. Nadat de benodigde financiering was binnengehaald, werd Jansen gevraagd om dit project, genaamd *Ander Nieuws*, te gaan leiden.

De samenwerking met Geert Mul heeft een installatie opgeleverd die de relaties toont tussen tienduizenden nieuws-onderwerpen, afkomstig uit de dataset van drie jaar *Achtuur*-journaal. 'Op die manier willen we het erfgoed van Beeld en Geluid op een innovatieve manier aan onze bezoekers presenteren.'

Inmiddels werkt Jansen alweer twee jaar aan *Ander Nieuws* en verschillende erfgoed gerelateerde multimediaprojecten, zoals het aan *Europeana* gelieerde *Europeana Sounds*. Hoewel ze nu in een sector werkt waarvoor ze niet specifiek is opgeleid, voelt ze zich er als een vis in het water. 'Ik ben niet iemand die overal goedkeuring voor moet krijgen en wil meteen aan de slag gaan. Binnen de afdeling Kennis en Innovatie mag ik heel veel dingen zelf uitzoeken en zelf initiatief nemen.'

De eerste tijd was 'best wel stresserig', want er kwamen allerlei zaken op Jansen af die haar tijdens de opleiding niet waren bijgebracht. Denk aan een projectbudget bijhouden, projectfinanciering vinden en projectpartners in het gareel houden. Dat heeft ze inmiddels wel onder de knie; ook heeft ze veel managementervaring opgedaan. 'Nu zou ik niet meer naar een functie willen waarin ik alleen maar als ontwerper dingen creëer. Ik vind het ook leuk om zaken te organiseren. Dat zorgt voor een fijne afwisseling. Ik blijf hier nog wel even.'

Brigitte Jansen

wacht genoeg

Teksten: Ronald de Nijs

'Ik wist helemaal niet dat dit vak bestond'

Sylvia Bakker-Kempen (1970) volgde via Schoevers de opleiding management-assistent en de marketingopleiding NIMA A, kwam terecht bij Microsoft en ging daarna aan de slag bij de gemeente Landsmeer, waar ze het archiefvak ontdekte. Nu werkt Bakker als archivaris bij de VVD-fractie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

'In 2011 kwam ik bij het algemeen secretariaat van de VVD om "stapels papier" op te ruimen,' zegt Sylvia Bakker. 'Er was een achterstand bij het overdragen van haar archief naar het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP). Dat voor het wegwerken ervan iemand met een archiefdiploma werd gezocht, bewijst dat men het serieus wilde oppakken.'

'Nadat dit op orde was gebracht werd ik gevraagd voor de VVD-fractie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Het archief 1963-2002 was overgedragen naar het Nationaal Archief en moest nader ontsloten worden. Kennis van de partijorganisatie is daarvoor belangrijk. De fractie en het algemeen secretariaat van de partij zijn twee aparte organisaties en daardoor verschillende archiefvormers.'

Haar carrière begon Bakker bij de financiële afdeling van Microsoft, toentertijd een zeer modern bedrijf waar al gebruik werd gemaakt van elektronische netwerken en e-mail. 'Toen ik

in 1995 ging werken bij de gemeente Landsmeer, deed ik een stap terug, want daar was

men net met e-mail begonnen.' Ze ondersteunde onder andere de burgemeester en wethouders en verzorgde vanaf 2000, het jaar waarin Landsmeer zijn eerste website kreeg, de online content en de producten- en dienstencatalogus.

Nieuwe kansen zag Bakker toen ze binnen de gemeente kon overstappen naar de afdeling documentaire informatievoorziening. 'Als ik een nieuw vak in rol, dan wil ik daar ook de benodigde bagage voor ontwikkelen. Daarom heb ik verschillende archiefopleidingen bij de SOD gevolgd. Al doende kwam ik erachter dat het een heel leuk vak is.'

Bij haar intrede in de archiefwereld heeft Bakker veel ge-

had aan een oudere collega. 'Hij kon met zijn uitleg over het "oude secretarie"-archief actuele ontwikkelingen tastbaar maken. Personen die langer in eenzelfde functie zitten hebben vaak meer verdieping, is mijn ervaring.' Bij haar huidige werkgever echter voelt Bakker zich een buitenbeentje. 'Ik heb geen voorganger die dit vak op deze manier heeft gedaan, of een sparring partner die hetzelfde werk doet.'

Het archief van de VVD-fractie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is in oktober 2015 overgedragen aan het Nationaal Archief. Het werk was al eerder voorbereid, Bakker droeg haar steentje bij in de laatste fase van openbaarmaking. 'In samenwerking met het Nationaal Archief heb ik gewerkt aan de nadere ontsluiting van het VVD-fractie-archief, waardoor het openbaar en toegankelijk is geworden voor het publiek.'

Het archief bevat diskettes van oud-fractievoorzitter Frits Bolkestein. Deze kunnen niet worden 'gelezen' op de studiezaal van het Nationaal Archief, omdat er nog geen mogelijkheid is om diskettes te ontsluiten. 'Ik benoem dat dan als iets waarover we moeten gaan nadenken.'

Regelmatig merkt ze in haar werkomgeving dat velen niet weten dat het verzorgen van de informatievoorziening, van de archivering een vak is. 'Als archivaris ben je ondersteunend in de werkzaamheden. Daarbij word je geacht achteraan het proces te zitten, terwijl je bij de inrichting van informatiesystemen juist vooraf erbij dient te worden betrokken. Ja, het is écht een vak,' zegt Bakker. 'Een mooi vak.'

Sylvia Bakker-Kempen

Staat C-3PO straks voor de klas?

Met de opmars van zelfrijdende auto's, virtuele assistent Siri en 3D-printers had de timing van *Het Tweede Machinetijdperk* van Erik Brynjolfsson en Andrew McAfee niet beter gekund. Deze twee informatica- en economie-experts aan het Massachusetts Institute of Technology (MIT) kondigen in dit boek op grootse en geheel onbescheiden wijze een alles veranderende digitale revolutie aan. In een tijd waar doemdenkende futuristen de luidste stem hebben, blijven Brynjolfsson en McAfee optimistisch over de toekomst waarin automatisering en digitalisering de mens van de werkvloer jaagt.

Door: Vincent Janssen

De industriële revolutie in de achttiende en negentiende eeuw luidde volgens Erik Brynjolfsson en Andrew McAfee het eerste machinetijdperk in. In de hele geschiedenis van de mens had er nog nooit zo'n ingrijpende verandering plaatsgevonden dan de automatisering van handmatige arbeid. Nu staan we volgens de auteurs aan de vooravond van een tweede machinetijdperk – met dank aan computers en digitalisering. De uitvindingen die computers tot nu toe hebben voortgebracht, zoals GPS, mobiele netwerken of pratende robots, zijn nog maar kinderspel. Als deze technologieën met elkaar gecombineerd worden kunnen we zelfs machines uit sciencefictionfilms tot een realiteit maken. Brynjolfsson en McAfee noemen dit 'recombinante groei'. Het nadeel van deze mogelijkheden: de toekomstige technologieën hebben de potentie om miljoenen banen te vervangen. Volgens

C-3PO uit Star Wars

Brynolfsson en McAfee duurt het gelukkig nog een poos voordat het zover is; er is nog tijd om voorbereidingen te treffen.

Groeiende ongelijkheid

Waar de industriële revolutie enkel eenvoudige en herhalende taken automatiseerde, worden in het tweede machinetijdperk ook steeds meer complexe werkzaamheden uitgevoerd door computers of robots. Dit geeft volgens Brynolfsson en McAfee reden tot zorgen over de werkgelegenheid, ook in de hoger-opgeleide sectoren. Zo gebruikt Manchester University bijvoorbeeld al een robot genaamd Eve om op eigen houtje nieuwe medicijnen te ontwikkelen.

In het tweede machinetijdperk zal de productie alsmaar toenemen, terwijl de benodigde kosten en arbeidskrachten voor deze productie tot gevaarlijke dieptes dalen. Brynolfsson en McAfee gebruiken een vergelijking tussen Kodak en Instagram hiervoor als voorbeeld. In een paar maanden tijd werd Instagram succesvoller dan Kodak in haar hele 130-jarige bestaan is geweest. Daarnaast wist Instagram dit succes te behalen met een simpele app, ontwikkeld door een klein aantal innovatieve geesten, terwijl Kodak op haar hoogtepunt ruim 145.000 mensen voor zich had werken. Banen die overigens grotendeels verloren gingen toen Kodak in 2012 failliet verklaard werd.

De enorme welvaart die de nieuwe technologische ontwikkelingen

Het Tweede Machinetijdperk, Erik Brynolfsson en Andrew McAfee
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum | ⇨ 2014 | € 19,99

meebrengen zullen niet evenredig verspreid worden en Brynolfsson en McAfee vrezen daarom voor een technische elite. Desondanks blijven de auteurs optimistisch en verwachten dat de groeiende vraag naar technisch en gespecialiseerd personeel het grote banenverlies in andere sectoren kan compenseren. Wel zijn hiervoor veranderingen in het onderwijs nodig.

Androïde docenten

In de laatste hoofdstukken van *Het Tweede Machinetijdperk* wordt een aantal haast utopische beleidsveranderingen gepresenteerd die de groeiende ongelijkheid tegen zouden gaan. Hoewel veel van deze suggesties onuitvoerbaar zijn op enige termijn, lijken de onderwijsvernieuwingen die Brynolfsson en McAfee voorstellen kansrijk. In hun onderzoek bleek dat onderwijs vandaag de dag niet aansluit op de veranderende arbeidsmarkt, waar de vraag naar technisch en gespecialiseerd personeel toeneemt. Een beter opgeleide arbeidsbevolking zou daarnaast het tweede machinetijdperk en de bijbehorende welvaart verder stimuleren.

Het argument van Brynolfsson en McAfee is in essentie enorm ironisch: hoe beter technici, informatiewerkers, specialisten, wetenschappers en zelfs docenten hun

werk doen, des te sneller worden zij vervangen door de digitale uitvindingen die zij geholpen hebben te creëren.

Voorlopig kunnen we nog rustig slapen. Volgens de prognoses uit het boek zal het nog enige tijd duren voordat robots in staat zijn om complexe cognitieve taken over te nemen. Brynolfsson en McAfee zien juist vooral veel toekomst in de samenwerking tussen denkende robots en menselijk personeel. Een androïde à la C-3PO die voor de klas staat blijft voorlopig iets wat alleen in het Star Wars-universum bestaat. In de tussentijd kan wel de kwaliteit van het onderwijs met slimme technologieën verbeterd worden. MOOC's (Massive Open

Online Courses) zijn volgens de auteurs een mooi voorbeeld hoe communicatietechnologieën het onderwijs veranderen. Op deze manier zou de kennis- en inkomensongelijkheid ingeperkt kunnen worden, mits er genoeg draagvlak is om het onderwijs te vernieuwen.

Zeg nooit nooit

Brynolfsson en McAfee hebben geprobeerd om met een multidisciplinaire aanpak onze technologische toekomst te voorspellen. Het eindresultaat is echter een macro-economisch betoog, waarin zij een tijdperk omschrijven dat niet meer is dan een extreme uiting van kapitalisme en consumentengedrag. Helaas doet het boek soms erg speculatief, ja haast filosofisch aan, maar desondanks zet het de lezer aan het denken over onze toekomst. Willen we eigenlijk wel een tweede machinetijdperk? Krijgen onze kleinkinderen huiswerk van een androïde? Of zal het vakblad *IP* ooit gevuld gaan worden door schrijvende robots? De belangrijkste boodschap die Brynolfsson en McAfee in ieder geval meegeven is: 'zeg nooit nooit'. <

Vincent Janssen is redacteur van *IP* en specialist Scientific Information bij de Maastricht University Library.

Banen die verdwijnen en verschijnen

'Professionele bemoeial' Bas van de Haterd publiceerde eerder dit jaar het boekje *10 banen die verdwijnen* & *10 banen die verschijnen*. Net als Brynolfsson en McAfee concludeert Van de Haterd dat door technologische ontwikkelingen nu ook de banen van sommige hoogopgeleide professionals op de tocht komen te staan. Daartegenover staat echter dat er nieuwe banen bij komen, die deze nieuwe technologieën moeten

gaan ondersteunen. Zo zullen volgens Van de Haterd bijvoorbeeld accountants, assurantieadviseurs, makelaars en belastingconsulenten in de toekomst op zoek moeten naar nieuw werk. Gelukkig komen er genoeg nieuwe beroepen bij, zoals city farmer, identiteitsauditor, metalurg en DNA-adviseur. Benieuwd wat deze nieuwe banen precies inhouden? Op www.vandehaterd.nl kan het ebook gedownload worden.

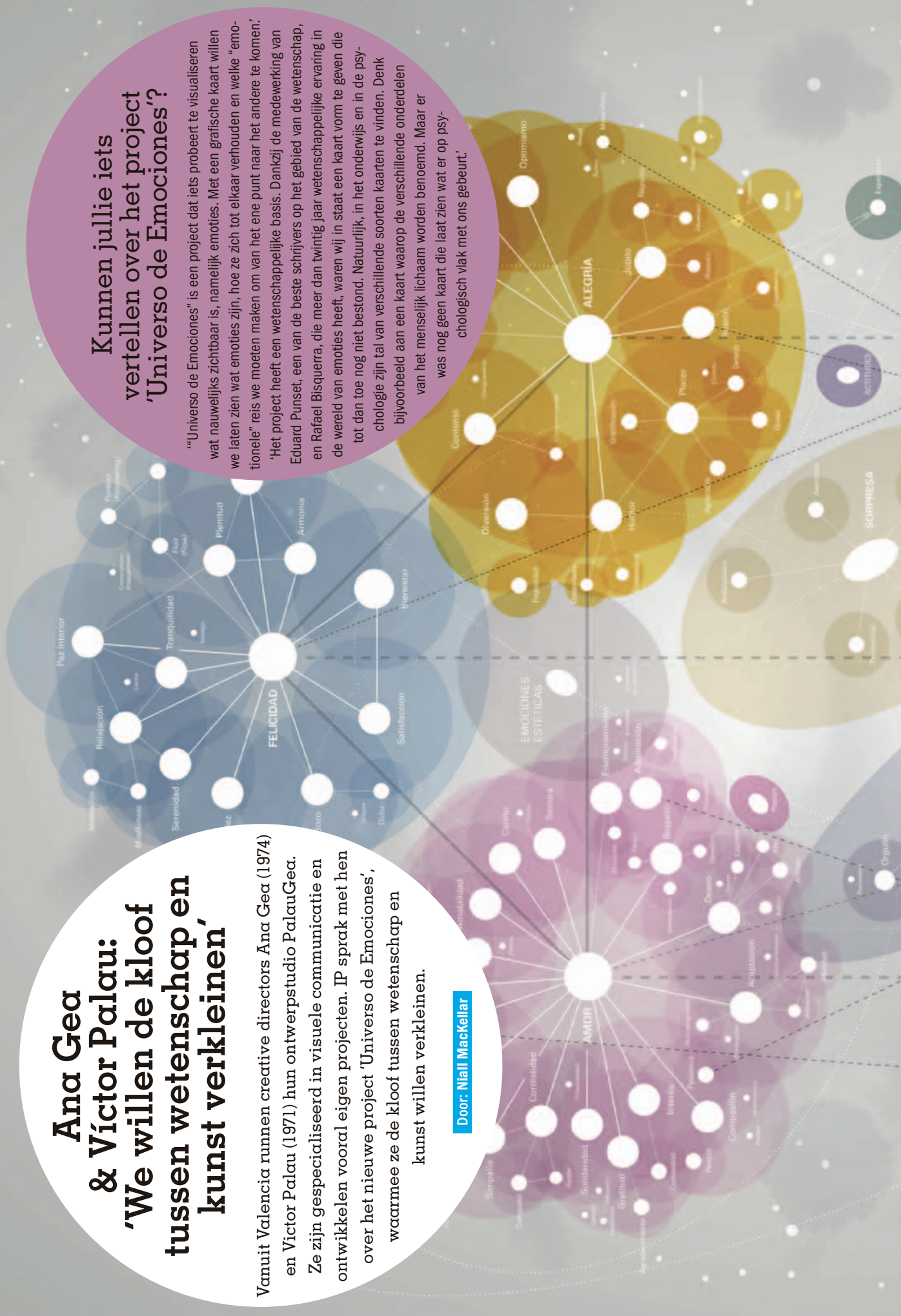
Ana Gea & Víctor Palau: 'We willen de kloof tussen wetenschap en kunst verkleinen'

Vanuit Valencia runnen creative directors Ana Gea (1974) en Víctor Palau (1971) hun ontwerpstudio PalauGea. Ze zijn gespecialiseerd in visuele communicatie en ontwikkelen vooral eigen projecten. IP sprak met hen over het nieuwe project 'Universo de Emociones', waarmee ze de kloof tussen wetenschap en kunst willen verkleinen.

Door: Niall Mackellar

Kunnen jullie iets vertellen over het project 'Universo de Emociones'?

"'Universo de Emociones' is een project dat iets probeert te visualiseren wat nauwelijks zichtbaar is, namelijk emoties. Met een grafische kaart willen we laten zien wat emoties zijn, hoe ze zich tot elkaar verhouden en welke "emotionele" reis we moeten maken om van het ene punt naar het andere te komen." 'Het project heeft een wetenschappelijke basis. Dankzij de medewerking van Eduard Punset, een van de beste schrijvers op het gebied van de wetenschap, en Rafael Bisquera, die meer dan twintig jaar wetenschappelijke ervaring in de wereld van emoties heeft, waren wij in staat een kaart vorm te geven die tot dan toe nog niet bestond. Natuurlijk, in het onderwijs en in de psychologie zijn tal van verschillende soorten kaarten te vinden. Denk bijvoorbeeld aan een kaart waarop de verschillende onderdelen van het menselijk lichaam worden benoemd. Maar er was nog geen kaart die laat zien wat er op psychologisch vlak met ons gebeurt.'

Wat laat de visualisatie zien?

'We hebben een analogie gemaakt tussen het heelal, sterrenstelsels, planeten, kometen en sterren én de verschillende soorten menselijke emoties. We gebruikten hierbij het heelal als een metafoor. Het universum van emoties is verdeeld in twee afzonderlijke delen. In de top bevindt zich het sterrenstelsel van de positieve emoties (liefde, geluk en vreugde) en onderin de negatieve emoties (boosheid, angst, verdriet). De verbindingen geven de relatie tussen deze emoties aan.'

'We hebben bijna vier jaar aan het project gewerkt. Onze eerste poging om dertig emoties te visualiseren leidde tot een meer esthetisch beeld dat niet duidelijk genoeg was om in de praktijk te worden gebruikt. In onze tweede poging werd het een uitdaging om een visualisatie te maken die vooral informatief en praktisch is. Met de hulp van Rafael Bisquerra konden wij onze informatie over meer dan 300 emoties langzaam maar zeker op de juiste plaats zetten in het sterrenstelsel. Hierbij hebben we steeds gebruik gemaakt van informatie die door de gemeenschap van psychologen wordt omarmd.'

Heeft de visualisatie geleid tot meer aandacht van onderzoekers op het gebied van emoties?

'De visualisatie is direct opgepikt door de wetenschappelijke gemeenschap. Psychologen, psychiaters en zelfs onderwijsinstellingen en yogascholen maken gebruik van deze kaart om de complexiteit van de menselijke emoties te duiden. In vele gevallen wordt de kaart gebruikt als hulpmiddel bij medische consulten, workshops of gewoon als een referentiemodel voor mensen met gedragsproblemen.'

Niall
Mackellar
volgt de master
Information Design aan
de Design Academy
Eindhoven.

KVAN/BRAIN: COLLECTIEF REGELEN VAN AUTEURSRECHT

De erfgoedsector is verheugd over het kabinetsstandpunt over Extended Collective Licensing dat de minister van OCW op 12 oktober jl. aanbood aan de Tweede Kamer.

Extended Collective Licensing (ECL) is een juridische constructie die het erfgoedinstellingen mogelijk maakt auteursrechten voor een bepaalde termijn 'af te kopen' bij collectieve beheersorganisaties van auteursrechthebbers. Deze organisaties zijn dan onder voorwaarden bevoegd om dergelijke afspraken ook te maken voor rechthebbenden die niet bij hen zijn aangesloten. Het kabinet kondigt aan een wetsvoorstel te gaan voorbereiden over de wettelijke verankering van ECL. Dit betekent dat een overeenkomst met een beheersorganisatie in de toekomst, anders dan

nu het geval is, echt vrijwaring biedt voor auteursrechtelijke claims.

De uitbreiding en wettelijke verankering van ECL zal de auteursrechtelijke drempels voor digitale toegankelijkheid van erfgoed verlagen. Dat is goed nieuws voor de vele burgers, wetenschappers en

andere partijen die erfgoed gebruiken voor onderwijs, onderzoek en andere doeleinden. Er zijn wel zorgen over de jaarlijkse kosten voor de vergoedingen aan makers en andere rechthebbenden.

Deze zullen beslag leggen op een groot deel van de toch al krappe digitaliseringsbudgetten. Vooral voor kleinere instellingen zal dit betekenen dat zij zich nauwelijks nog digitaliseringsambities kunnen veroorloven. De digitale beschikbaarstelling van erfgoed voor niet-commerciële doeleinden dreigt daardoor te worden bemoeilijkt.

De koepelorganisaties pleiten daarom ook voor het verruimen van de uitzonderingen voor erfgoedinstellingen in de Europese Auteursrechtlijn. Het Nederlandse voorzitterschap van 2016 is een uitstekende gelegenheid om dat op de agenda te zetten.

MET 750 INFORMATIEPROFESSIONALS 'OVER DE GRENS'

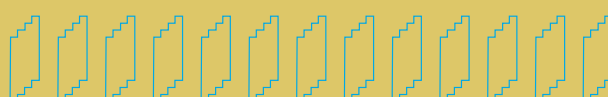
Op 12 november jl. vond voor de tweede keer het gezamenlijke jaarcongres van de vakverenigingen KNVI, Ngi-NGN, NVBA en SOD plaats in Nieuwegein. Het thema van dit jaar was 'Over de grens', waarbij de organisatoren de aanwezige informatieprofessionals wilden uitdagen om over de grens van het eigen domein te kijken.

De Vereniging SOD verzorgde de track 'De digitale overheid in de praktijk'. De doelstelling van deze track was de bezoekers praktische tips en trucs te geven om aan de slag te gaan met vier van de vele richtlijnen, handreikingen, standaarden, handboeken, checklists en normen die de afgelopen periode (met goede bedoelingen) over ons vakgebied zijn uitgestort. Omdat de Vereniging SOD in de praktijk nog te vaak ziet dat er 'koudwatervrees' bestaat om te starten, leek het haar een goed idee om een aantal van deze hulpmiddelen op zeer praktische wijze te behandelen tijdens het congres.

Gezien de goede bezetting van 'onze' zaal bleek dit een juiste keuze. Achtereenvolgens gingen Henk Duist (Gemeente Den Haag), Mirrella van der Velde (Waterschap Groot Salland), Gert Zwagerman (Gemeente Amsterdam) en Leon van Oosterom (Eleveo) aan de slag met de Baseline voor de digitale informatiehuishouding, TMLO, Kwaliteitssysteem Digitaal Archiveren en Handboek vervanging. De deelnemers aan de sessie kregen een praktische inkijk in de problematiek van deze onderwerpen. De bedoeling was dat ze op 13 november direct aan de slag zouden gaan bij de eigen organisatie... Maar of dat ook gelukt is, weten we niet. De reacties waren in ieder geval enthousiast!

Als een extraatje voor de bezoekers en geïnteresseerden zijn er tijdens de sessies infographics gemaakt. Een tekenaar bracht de essentie van de presentaties op visueel aantrekkelijke wijze in beeld. De tekeningen zijn vrij te gebruiken voor bijvoorbeeld presentaties of instructies over de betreffende onderwerpen. Op www.verenigungsod.nl kunt u alle vier de tekeningen bekijken en downloaden.

KNVI

Koninklijke Nederlandse Vereniging
van Informatieprofessionals

Nederlandse Artikelendatabank voor de Zorg (NAZ)

De Nederlandse Artikelendatabank voor de Zorg is de oplossing voor moeilijk vindbare Nederlandstalige literatuur in de gezondheidszorg.

De bibliografische database bevat samenvattingen van praktisch alle Nederlandstalige tijdschriften voor zorgprofessionals, zowel verpleegkundige literatuur, literatuur voor specialisten als voor

paramedici, docenten en personeelsadviseurs in de zorg. De NAZ is in het verleden gestart als verpleegkundige databank en is in 2013 door de BMI overgenomen van de *Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland* (V&VN). In samenwerking met Ingressus is gestart met de uitbreiding van de verpleegkundige database, naar een database voor alle Nederlandstalige artikelen in de gezondheidszorg.

Op deze manier streeft de BMI ernaar een nationale databank te bieden die zorgprofessionals helpt bij het vinden van de juiste literatuur ter ondersteuning van onder meer *Evidence Based Practice* (EBP) en het doen van onderzoek.

Meer informatie over de NAZ is te vinden op www.bmi-online.nl/naz

Afdeling Onderwijs en Onderzoek (O&O)

Kijkje in de Keuken bij het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

Op 22 september nam de afdeling Onderwijs en Onderzoek (O&O) een Kijkje in de Keuken bij het RKD - het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, het mondiale kenniscentrum voor de bestudering van de Nederlandse kunst in internationale context.

Het RKD beheert een unieke collectie archief-, documentatie- en bibliotheekmateriaal met betrekking tot de westerse kunst van de late middeleeuwen tot heden. De documentatie over Nederlandse kunst neemt daarbij een belangrijke plaats in. Het RKD voert een actief verzamelbeleid, zowel op het gebied van schilder-, teken- en beeldhouwkunst als op het gebied van monumentale kunst, moderne media en vormgeving.

Wil jij jouw bibliotheek of bijzondere collectie laten zien aan enthousiaste collega's? Neem dan contact op via oo.knvi@gmail.com!

12 januari 2016: KNVI & Ngi-NGN Nieuwjaarsborrel

Het congres "Over de grens" ligt alweer achter ons. Het was een daverend succes en stond bol van de inspiratie, ontmoeting en uitwisseling van kennis en ervaring.

Ontmoeting en samenwerking waren in 2015 een belangrijk thema. Er werden maar liefst twee intentieverklaringen getekend met verenigingen, die zich richten op grotendeels dezelfde beroepsgroep, Ngi-NGN en SOD. Deze samenwerking gaan we in 2016 stapsgewijs uitbouwen. En daarmee beginnen we al op 12 januari.

Meld je aan via www.firstlife-net.nl en kom ook naar Amsterdam om samen een toast uit te brengen op het nieuwe jaar!

**Café Restaurant Dauphine
Prins Bernhardplein 175
1097 BL Amsterdam**

Geert-Jan van Bussel

COLUMN

Toegankelijk

Volgens McKinsey besteedde iedere werknemer in 2013 gemiddeld 9,5 uur per week aan het zoeken en verzamelen van informatie, ongeacht de informatietechnologie die wordt gebruikt. Op iedere vijf personeelsleden is er dus één die alleen bezig is met zoeken naar informatie. Het wijst op de grootste uitdaging van de 'information age': het toegankelijk houden van een steeds grotere hoeveelheid informatie.

Dat is ingewikkeld. Vooral omdat toegankelijkheid moet worden gerealiseerd ongeacht vorm, plaats, taal, technologie, handicap of capaciteiten.

Vijf voorwaarden moeten worden ingevuld.

Allereerst is er de (informatie-infrastructuur) voorwaarde van *vindbaarheid*. Waar is de informatie? Op welke webpagina staat het, in welke map of database 'zit' het? Welke (analoge of digitale) repository bevat de informatie? Hoe is het ontsloten? Welke zoekmachine is het meest geschikt?

Als een gebruiker weet waar de gezochte informatie is, komt de tweede voorwaarde in het spel: *beschikbaarheid*. Weten waar de informatie is, wil nog niet zeggen dat die informatie ook beschikbaar is. Pay-walls of handicaps kunnen de beschikbaarheid verhinderen, er kunnen embargo's, wetten of vertrouwelijkheden zijn, de technologie is niet (meer) aanwezig om de media te lezen waarop de informatie is vastgelegd.

Is de informatie vindbaar en beschikbaar, dan kan de derde voorwaarde gerealiseerd worden: *toegankelijkheid*. Dit betekent dat de informatie gezien kan

'De gebruiker moet kunnen achterhalen in welke context de informatie ontstaan en beheerd is'

Geert-Jan van Bussel is ondernemer en lector Digital Archiving & Compliance bij de Hogeschool van Amsterdam

worden, gevoeld, gehoord, geroken en/of geproefd, ongeacht handicaps van de gebruikers. De gebruiker heeft mogelijkheden om die informatie te 'lezen' en te gebruiken, mits 'assistive technologies' beschikbaar zijn om gebruikers te laten zien, voelen, horen, ruiken of proeven.

Vindbaarheid, beschikbaarheid en toegankelijkheid zijn nutteloos als

de informatie niet wordt begrepen. De vierde voorwaarde is *begrijpelijkheid*. Als het gesteld is in een taal die de gebruiker niet beheerst (Chinees?), of in moeilijk jargon ('legalese?'), of in een moeilijk leesbaar schrift ('paleografie?'), of... iets begrijpen vergt hulpmiddelen (vertaalssoftware en dergelijke), maar vooral kennis en vaardigheden bij de gebruiker. 'Information literacy', dus.

De vijfde voorwaarde van toegankelijkheid is *contextualiteit*. De gebruiker moet kunnen achterhalen in welke context de informatie ontstaan en beheerd is, zodat de betrouwbaarheid van die informatie bepaald kan worden. Het kunnen interpreteren van de contextualiteit geeft de gebruiker de mogelijkheid de omstandigheden waarin de informatie ontstaan, bewerkt, gebruikt en beheerd is te reconstrueren en de oorspronkelijke informatiewaarde te bepalen. Deze vijfde voorwaarde is het meest complex, omdat context slechts beperkt kan worden vastgelegd in metadata. Gebruikers van informatie zijn afhankelijk van de beschrijvende capaciteiten van de oorspronkelijke gebruikers en beheerders. In de meeste organisaties gaat het al fout met de vindbaarheid.

Anders kostte het zoeken naar informatie niet zo veel tijd...

<

DAT ZOEKEN WE OP

Audio zoeken

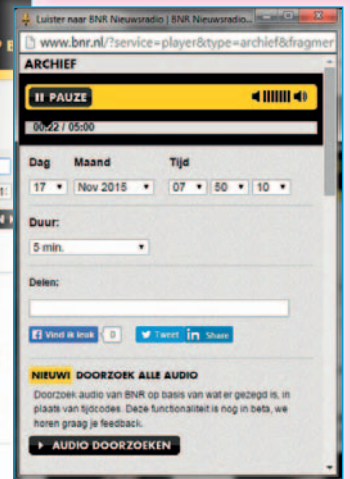
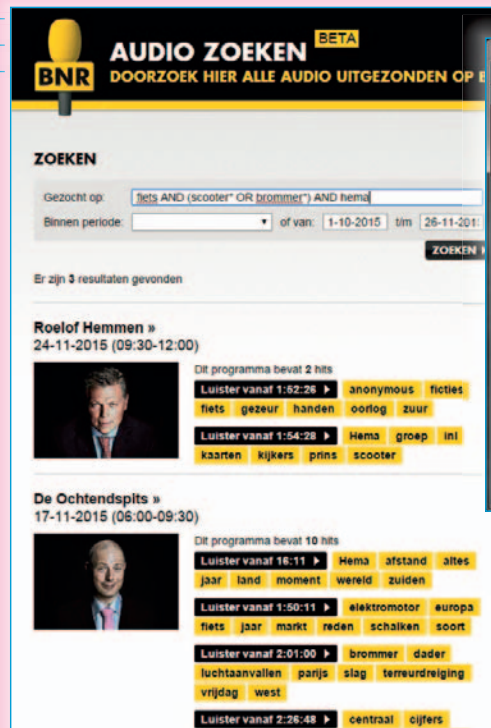
IP bekijkt dit keer niet de zoekfunctionaliteit van één specifieke site, maar verdiept zich in het full-text zoeken in één specifieke soort materiaal: gesproken woord.

Door: Eric Sieverts

Wie in Google op "audio zoeken" zoekt, vindt vooral verwijzingen naar systemen die ingesproken tekst omzetten in opdrachten voor een gewoon zoekstelsel. Met de komst van mobiele apparatuur heeft dat een grote vlucht genomen. Daarbij gaat inspreken veel makkelijker dan iets intoetsen op een pietepetuerig touchscreen. Maar over die toepassing wil ik het niet hebben. Mij gaat het om het omgekeerde. Hoe je via het toetsenbord kunt zoeken in tekst die wordt uitgesproken in audio- en video-bestanden.

De techniek van spraakherkenning is dankzij de eerstgenoemde toepassingen al aardig goed – en niet meer alleen voor Engels. Omzetten van gesproken woord naar met gewone zoekmachines doorzoekbare tekst is in principe dus al goed mogelijk. Wie een zoekmachine koopt om eigen digitale informatie doorzoekbaar te maken, kan daarbij vaak een audiozoekmachine meegeleverd krijgen, om bijvoorbeeld opgenomen telefoongesprekken te kunnen terugvinden op hun inhoud in plaats van op metadata. Maar algemene audio-googles voor het web bestaan nog niet.

Wat je op het web wel tegenkomt, zijn óf

het gevonden fragment. Bij aanklikken van gevonden fragmenten start de weergave enkele seconden voordat het zoekwoord wordt uitgesproken. Je kunt eventueel instellen hoeveel minuten

de weergave daarna nog moet doorlopen. Standaard is dat vijf minuten, wat vaak al te lang is.

Voxlead – voxlead.labs. exalead.com/search

Dit is een demo voor de audiofunctionaliteit van Exalead search. Er zit spraakherkenning in voor negen talen, waaronder Nederlands. Die herkenning werkt aardig goed (al bleek het systeem het gebrabbel van Jan Peter Balkenende al net zo slecht te verstaan als ikzelf). Je kunt dat mooi zien en controleren door het transcript mee te laten lopen bij het afspelen van gevonden audio- of videofragmenten. Helaas zit er geen nieuw materiaal in dan uit januari 2014. Maar het is zeker leuk om eens uit te proberen. En dat is natuurlijk net de bedoeling van zo'n demo.

BNR Nieuwsradio – audiozoeken.bnr.nl

Zelf noemen ze het nog een bèta-versie, maar het werkt eigenlijk al verbaasd goed. Je kunt zoekwoorden Booleaans combineren, met AND, OR, NOT en haakjes en je kunt ook trunceren. Dat combineren werkt dan binnen de tekst van een hele uitzending van vaak meer dan twee of drie uur, waarin een veelheid aan onderwerpen de revue passeert.

In het zoekresultaat zie je welke fragmenten in welke uitzendingen zijn gevonden. Bij elk fragment zie je welk van je zoekwoorden erin voorkomt. Bovendien wordt een aantal andere woorden getoond die in de buurt van dat zoekwoord werden uitgesproken. Dat helpt aardig bij het inschatten van de relevantie van

Audiosear.ch – www.audiosear.ch

Ze noemen zich 'A full text search & recommendation API for podcasts and radio'. Er zit alleen Engels materiaal in; een nog steeds groeiende collectie van meer dan 450 podcasts en radioprogramma's, het meeste via iTunes. Ook hier wordt mooi getoond waar de zoekwoorden worden uitgesproken met daarbij een stukje transcriptie van de tekst; bij het afspelen kun je die ook laten meelopen. Deze dienst biedt zelfs een alertfunctie die je erop attendeert als jouw zoektermen in nieuwe uitzendingen worden uitgesproken.

Eric Sieverts, redacteur van IP en freelance docent en adviseur

RECHT OP INFORMATIE

Do's en don'ts
in het onderwijs

In deze laatste aflevering van Recht op informatie gaat Raymond Snijders nog één keer in op het auteursrecht van beschermde werken in het onderwijs. Wat mogen leraren en docenten wel en niet met bijvoorbeeld teksten, foto's en video's in de les of in de digitale leeromgeving?

Door: Raymond Snijders

Wie in het onderwijs werkt, heeft steeds vaker te maken met auteursrechten. Door boeken, artikelen, muziek maar ook in toenemende mate video te gebruiken als lesmateriaal moeten docenten rekening houden met de belangen van vele rechthebbenden. Gelukkig zijn er zowel uitzonderingen in de Auteurswet als afspraken met enkele auteursrechtenorganisaties. Voor onderwijsdoeleinden is er daardoor veel mogelijk.

Teksten In de Auteurswet is er voor het onderwijs een uitzondering gemaakt, waardoor korte delen uit boeken, rapporten of tijdschriften kunnen worden overgenomen in een reader of in de leeromgeving. Het hoger onderwijs neemt deel aan een afkoopregeling met de rechthebbenden via Stichting PRO, waardoor je tot 8.000 woorden uit een tijdschrift mag overnemen en tot 10.000 woorden uit een boek. Als die overnames als los document (en dus niet gebundeld) worden gebruikt, hoeft een docent verder niets meer te regelen.

Foto's Van diezelfde afkoopregeling maken ook foto's onderdeel uit. Als de illustraties bij een tekst uit een artikel of boek staan, tellen ze voor 200 woorden mee. Worden foto's of andere afbeeldingen in een presentatie gebruikt, dan mag je maximaal 25 foto's of afbeeldingen gebruiken. Hiervan mogen er maximaal 5 van dezelfde bron/maker afkomstig zijn.

Naamsvermelding bij de foto's blijft verplicht, hoewel je dat ook op een aparte dia mag doen.

Ook al mag je elke foto of afbeelding gebruiken via deze regeling, dan nog is het aan te raden om Google Afbeeldingen te mijden. Ondanks alle zoekhulpmiddelen kan zelfs Google niet met zekerheid zeggen dat ze foto's auteursrechtelijk correct aanbiedt. Er zijn echter vele andere sites waar je expliciet (en wel correct) kunt filteren op een Creative Commons-licentie. Voorbeelden hiervan zijn Flickr en Pixabay.

Video's Video's vertonen in een leslokaal mag altijd dankzij de vertoningsbeperking in de Auteurswet. Ook buiten het leslokaal – maar nog wel binnen de muren van de onderwijsinstelling – mogen video's vrijelijk vertoond worden dankzij een regeling die hoger onderwijsinstellingen getroffen hebben met auteursrechtenorganisatie Videma. Video's mogen echter niet zonder toestemming van de makers op YouTube of op de videoserver van je onderwijsinstelling gezet worden. Heb je zelf een video gemaakt, dan moet je nog steeds letten op privacy en auteursrechten. Zijn er andere mensen herkenbaar in beeld? Dan moeten ze toestemming geven om de video te mogen gebruiken. Pas je ander beeldmateriaal toe in jouw video? Dan moet je ook daarvoor expliciet toestemming hebben voordat de video op YouTube, videoserver of

digitale leeromgeving geplaatst kan worden. Datzelfde geldt ook voor muziek die in de video voorkomt.

Wil je een video uploaden die je niet zelf gemaakt hebt, maar die bijvoorbeeld van een dvd geript is of van Uitzending Gemist/YouTube gehaald is? Dat mag onder geen beding, want dat is meteen een inbreuk op het auteursrecht. Vaak kun je wel linken naar de video op internet – en dat is dan ook de beste (en enige) manier om die video's in het onderwijs te gebruiken.

Zoals uit de voorbeelden blijkt, kunnen docenten niet zomaar alle beschermde werken in hun onderwijspraktijk gebruiken. Afhankelijk van het soort materiaal en het specifieke gebruik ervan gelden bepaalde voorwaarden. Dat maakt het voor docenten lastig om er steeds rekening mee te houden. Een fair use-bepaling, zoals die in de Amerikaanse wetgeving voorkomt, zou dit alles veel eenvoudiger maken. Misschien wordt er in de nieuwe Europese auteursrechtwetgeving meer ruimte gecreëerd voor het onderwijs? Docenten kunnen zich dan focussen op het maken van het beste onderwijsmateriaal in plaats van op de do's en don'ts van auteursrechten.

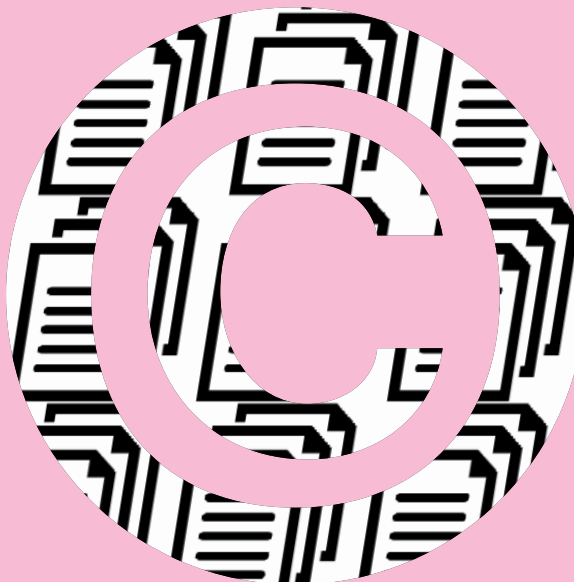
Raymond Snijders, senior informatiebemiddelaar bij Hogeschool Windesheim

27-29 januari ■ 24TH BOBCATSSS SYMPOSIUM
■ Information, Libraries and Democracy ■ Lyon ■ bobcatsss2016.com

22-25 februari ■ 11TH INTERNATIONAL DIGITAL CURATION CONFERENCE
■ Visible data, invisible infrastructure ■ Amsterdam
■ www.dcc.ac.uk/events/idcc16

25-27 februari ■ EUROPEANA SPACE: HACK YOUR PHOTO HERITAGE ■ Heverlee (België) ■ www.europeana-space.eu

3 maart ■ VOGIN-IP-LEZING ■ Amsterdam ■ vugin-ip-lezing.net

#IPLINGO

Appstreaming

Door: Edwin Mijsbergen

Oké, ik had eerder al een mobieltje dat me toegang verschaft tot internet, maar pas in 2008, toen ik net een nieuw toestel van HTC had gekocht (de zogenoemde TyTN), begon de potentie van internet op je telefoon écht tot me door te dringen. Met de regelmaat van de klok blogde ik dat bibliotheken en andere erfgoedinstellingen er maar beter een strategie voor zouden ontwikkelen. Toen ik twee jaar later mijn eerste iPhone kreeg van de baas, werd dat idee alleen maar versterkt. Apps waren het helemaal. Die hadden de toekomst.

Anno 2015 mogen we toch wel concluderen dat mobiel internet en apps inderdaad een dominante factor zijn geworden binnen onze informatievoorziening. Google maakte afgelopen zomer bekend dat er wereldwijd voor het eerst meer zoekopdrachten via smartphones en tablets waren gegeven dan via desktop-

computers. Het aantal beschikbare apps voor mobiele apparaten is ondertussen ook explosief gestegen. In juli van dit jaar telde Google Play er 1,6 miljoen en Apples Appstore 1,5 miljoen.

Maar kijk eens naar je eigen smartphone. Hoeveel apps heb je geïnstalleerd en hoeveel daarvan gebruik je ook daadwerkelijk? In mijn geval zijn dat er niet meer dan 10 van de 50 die ik heb geïnstalleerd. Ik vind het veel makkelijker om even mobiel iets op te zoeken in Google, dan eerst een app te moeten kiezen en gebruiken.

Ik denk dat veel mensen het zo ervaren. Het verbaast me in ieder geval niet dat Google sinds kort experimenteert met het 'streamen' van apps. Sinds ongeveer twee

jaar indexeert het bedrijf de content van apps, met de bedoeling die informatie direct te kunnen presenteren in de zoekresultaten.

Vooralsnog gebeurt dit slechts op basis van een beperkt aantal apps, en alleen voor het besturingssysteem Android, maar de kans is groot

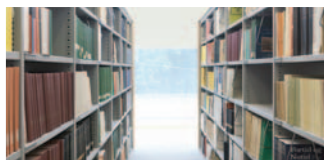
dat het daar niet bij zal blijven. Google lost er namelijk een reëel informatieprobleem mee op, namelijk de overvloed aan en de onhandigheid van apps. Alleen daarom al is het begrip een signalering waard. Deze keer zou appstreaming zomaar eens de toekomst kunnen hebben.

Edwin Mijsbergen, redacteur van IP en freelance informatiespecialist

advertentie

Meer dan 2600 klanten gebruiken onze software wereldwijd, van academische collecties tot openbare bibliotheken!

EEN BRON VAN KENNIS

Axiell ALM is de leidende leverancier van collectie management systemen, online publicatie en mobiele oplossingen. Adlib Bibliotheek is een professioneel softwarepakket voor informatiemanagement, kennismanagement en catalogusbeheer en wordt gebruikt in bibliotheken, mediatheken, documentatiecentra, (hoger)onderwijs, gezondheidszorg, juridische instellingen en bedrijven.

Adlib Bibliotheek voldoet aan alle gangbare standaarden. Een krachtige thesaurus, koppeling met digitale media en andere externe bestanden en thesauri behoren tot de standaardfunctionaliteit. Adlib Bibliotheek kan naadloos geïntegreerd worden met onze Archief en Museum modules, tot één compleet 'cross domain' systeem. Uiteraard kunt u Adlib Bibliotheek ook uitbreiden met uitleen-, tijdschrift-, bestel- & SDI modules en online services.

AXIELL ALM Netherlands BV
Postbus 1436, 3600 BK Maarssen
Nederland

† +31 (0)346 58 68 00
ALM.sales@axiell.com
www.axiell-alm.com

AXIELL
ARCHIVE, LIBRARY & MUSEUM

LIFEHACKING

Foto en video verrijken met informatie

In een tijdperk van information overload is het verbinden van informatie belangrijk geworden. Met ThingLink koppel je eenvoudig meerdere informatiebronnen aan één foto of één video.

Door: Leen Liefsoens

Stel, je wilt aan een foto graag een link met een filmpje toevoegen. Nog makkelijker zou het zijn als degene die met de muis op de link klikt meteen het filmpje in een schermje op de foto ziet. Dat kan met ThingLink. Met dit interactieve mediaplatform kun je hotspots (bijvoorbeeld in de vorm van kleine ronde stipjes) toevoegen aan foto's en video's. Die hotspots kunnen verwijzen naar tekst, links, audio en video, waardoor één afbeelding of één video een

bron van informatie wordt.

Hoe werkt het precies? Na het aanmaken van een account op thinglink.com kies je eerst de afbeelding of video waarmee je aan de slag wilt gaan. Je kunt daarvoor lokale bestanden of afbeeldingen en video's van het internet gebruiken. Facebook, Flickr, YouTube en Brightcove worden ondersteund, evenals import via een URL. Vervolgens klik je op de plek in de afbeelding of de video waar je een hotspot wilt toevoegen. Voeg in de

balk aan de linkerkant een link of tekst toe en stel de stijlopties voor de hotspot in. Je kunt via het zoekvenster in de balk ook zoeken naar video, audio of afbeeldingen op internet om als hotspot te integreren. Het eindresultaat, de afbeelding of video met de hotspots, kun je via een link of diverse kanalen (social media en mail) delen of embedden op je eigen website of blog.

Via bit.ly/UBL350 krijg je meer dan tachtig toepassingen van de tool in het onderwijs. Docenten en stu-

denten kunnen ook het best kiezen voor het gratis onderwijsaccount wanneer ze zich aanmelden. Maar ThingLink kan voor duizenden dingen ingezet worden. Wat dacht je van een interactieve (kerst)kaart of videoboodschap? Mij lijkt het ook handig voor het verrijken van infographics.

Leen Liefsoens, redacteur van IP en senior informatiespecialist bij de bibliotheek van de Haagse Hogeschool

NET VERSCHENEN

Auteursrechtgids

Wat wordt nou allemaal beschermd door het auteursrecht? Wie heeft het auteursrecht in welke situaties en wat kun je met je auteursrechten? Hoe leg je dat vast in een exploitatie-overeenkomst met bijvoorbeeld een uitgever en wat is er in Nederland geregeld ten aanzien van het collectieve beheer van rechten?

Door: Raymond Snijders

In de vernieuwde *Auteursrechtgids voor de Nederlandse praktijk* vertaalt auteur én jurist Michel Frequin de belangrijkste onderdelen van de Auteurswet naar begrijpelijk Nederlands. Hoewel de focus ligt op het uitleggen van de praktische kant van het auteursrecht voor rechthebbenden, behandelt hij ook uitgebreid de mogelijkheden om

juist gebruik te maken van het werk van anderen. De heldere uitleg van de vele uitzonderingen in de Auteurswet en de toelichting op wat de achttien collectieve beheersorganisaties in Nederland doen, maakt deze gids tot een uitstekend naslagwerk voor elke informatieprofessional. Via de bijbehorende website auteursrechtgids.nl blijf je tevens op de hoogte van de actuele ontwikkelingen.

Auteursrechtgids voor de Nederlandse praktijk (2e druk)
/ Michel Frequin. Sdu, 2015.
Verkrijgbaar als boek € 39,95
en als ebook € 24,95

Frank Huysmans

COLUMN

Minen moet mogen

Datafabricatie. Wel eens van gehoord? Of *p-hacking*? Beide zijn vormen van wetenschappelijke zwendel. In het eerste geval tik je à la Diederik Stapel je data zelf in. Je doet dat net zo lang tot de analyse van die data laat zien wat je hoopte aan te tonen. Bij *p-hacking* gebruik je wel echte data. Je analyseert een eind weg, verwijdt 'cases die niet zo goed in het algemene beeld passen', net zo lang tot je iets interessants tegenkomt. Wetenschappelijke tijdschriften, zeker de meest prestigieuze, zijn namelijk dol op 'nieuwe inzichten'. Ze publiceren niet snel onderzoek dat, in jargon, de nulhypothese ondersteunt, oftewel geen statistisch significant effect laat zien. Gelukkig heeft de wetenschap een immuunsysteem om ziektes als deze te lijf te gaan. Om de haverklap verschijnen er thans studies die met statistische methoden op zoek gaan naar datafabricatie en *p-hacking*. Zulk onderzoek wordt eenvoudiger doordat grote aantallen wetenschappelijke papers digitaal beschikbaar zijn. Althans: zouden moeten zijn. Het is helaas nog niet algemeen bekend dat 'open access' meer is dan gratis toegang alleen. Je moet ook een lokale kopie kunnen maken van grote hoeveelheden artikelen om er de relevante data uit te kunnen halen. En dat moet auteursrechtelijk zijn toegestaan.

Publicatieplatforms als PeerJ en PLOS doen niet moeilijk. Alles verschijnt daar onder een Creative Commons-licentie (cc-by) die *content mining* (ook wel *text and data mi-*

'Onder wetenschappers en bibliothecarissen is nog niet algemeen bekend dat open access meer is dan gratis toegang alleen'

Frank Huysmans is redacteur van IP, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur

ning, TDM) mogelijk maakt. Bovendien zetten ze op aanvraag een dump van de benodigde artikelen voor je klaar. Maar mik je op een goede afspiegeling van een wetenschappelijke discipline, dan ben je óók aangewezen op grote uitgevers die 'hun' *copyrighted content* niet zo makkelijk vrijgeven. Via een API

kun je soms wel bij dat materiaal. Daarvoor moet je dan wel licentieovereenkomsten aangaan die een combinatie van data uit verschillende bronnen weer onmogelijk maken. De universiteitsbibliotheken zijn hier kritisch over en de Europese Commissie lijkt een oplossing te gaan aandragen. Brussel creëert echter nieuwe mist door dit alleen toe te staan voor onderzoeksorganisaties die 'in het publieke belang' werken. Wat dat zijn? Daar mogen advocaten, rechters en het Europese Hof weer jaren over gaan stoeien.

Open access heeft de wind mee. Zo is er per 1 juli een artikel in de auteurswet terecht gekomen dat het mogelijk maakt je werk binnen redelijke termijn online te zetten. Vanaf december moeten ontvangers van NWO-subsidies ervoor zorgen dat hun publicaties per direct voor iedereen beschikbaar zijn. Jammer genoeg lijkt open access tegelijkertijd te verwateren tot toegang alleen en wordt hergebruik niet genoemd. Zo schrijft de NWO-richtlijn geen licenties voor die ook *content mining* mogelijk maken. Navraag leert dat dit uiteindelijk wel onderdeel van het NWO-beleid zal worden.

Content mining heeft grote potentie voor de wetenschap. Om fraude op te sporen en om nieuwe vragen te beantwoorden. Maar dan moet het wel mogen. <

Metadata

Mediaservice

Licenties & Support

Personeelsdiensten

Metadata

**Ingressus is de Nederlandse specialist
op het gebied van metadata voor bibliotheken.
Wij voeren graag projecten voor u uit. Via cursussen delen
wij onze kennis van RDA en MARC21.
Bel of mail ons voor meer informatie.**

010 206 02 60 | info@ingressus.nl | www.ingressus.nl

Onze kennismanager Peter Schouten heeft twee boeken over RDA geschreven.
Bestel ze via de Ingressus boekhandel op onze site.

INGRESSUS

